

eul_wid: tmy-aa

Σευήρος ὁ Ἱατροσοφιστής · Severus the Iatrosophist

On Infusion Instruments or Clysters to Timothy

Περὶ ὀργάνων ἐγχύσεων πρὸς Τιμόθεον

Period: Ὀψιμαρχία [Late Antique](#)
Dialect: Κοινὴ τεχνικὴ [Technical Koine](#)
Domain: Ἱατρικὴ [Medicine](#)
Format: Πραγματεία [Treatise](#)

¹ (1t) ΣΕΥΗΡΟΥ ΙΑΤΡΟΣΟΦΙΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΕΝΤΗΡΩΝ ΗΤΟΙ ΚΛΥΣΤΗΡΩΝ. — — — Ἐν τι τῶν κατὰ τὴν τέχνην ἀναγκαίων τὴν τῶν ἐνετήρων χρῆσιν παραδοῦναί σοι, ὦ Τιμόθεε, συλλήβδην πειρῶμαι τῷ λόγῳ, πόσαι καὶ τίνες εἰσὶ κατὰ διαφορὰν καὶ ποίῳ νοσήματι ἕκαστος αὐτῶν ἀρμόδιος. οὐ παραιτεῖται μὲν οὐδὲ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἢ τῆσδε τῆς μεθόδου γραφὴ, ἀλλὰ σποράδην ἐν τοῖς κατὰ μέρος ἐπ' αὐτῶν συντάγμασιν ἐγνώρισται. ἀριδηλότατον δὲ καὶ τῶν τὴν πεῖραν πρεσβευόντων ὡς χρήσιμος ὁ τοῦδε τοῦ γράμματος σκοπὸς, τῶν νοσημάτων ζητούντων τὸ κατάλληλον ὡς μὴ μόνον τὴν τέχνην εὐρέτιν γίνεσθαι τοῦδε τοῦ ἄκουσ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν φύσιν πρώτην διδάσκαλον. ὡς γὰρ φησιν Ἡρόδοτος ὁ ἱστοριογράφος τὴν ἴβιν τὸ ὄρνεον ἀνθρώποις τὴν χρῆσιν γνωρίσαι διὰ τῆσδε τῆς μεθόδου· ἀδηφάγον γὰρ ὑπάρχον τὸ ὄρνεον καὶ ἐκ τῶν αἰγιαλῶν πορίζον τὴν τροφήν, εἴτ' ἔμφραξιν ὑπομένον, διαγείρει τὴν φύσιν ἄμυναν τοῦ λυποῦντος, καὶ πλησαν τὸ ῥάμφος τοῦ ὕδατος, ἐνίησιν ἑαυτῷ ὀπισθεν, καὶ μετὰ ταῦτα παῦλαν δεξάμενον τῆς πληθύος τῶν περιττωμάτων, δευτέρων τροφῶν ἐμφορεῖται.

² καὶ οὕτως ἀνθρώποις ἐγνωρίσθη τὸ βοήθημα. καὶ ἄχρι μὲν τούτου τὰ τῆς ἱστορίας. καιρὸς δ' ἂν εἴη, λοιπὸν καὶ τῶν οἰκείων μεμνήσθαι, καὶ ἐπὶ τὸ ἐνδοξότατον μετιέναι ζῶον, τὸν ἄνθρωπον φύσει καὶ λόγῳ ἡνιοχούμενον. οὐ γὰρ θέμις τοῖς τὴν Ἀσκληπιάδειον τέχνην μετιοῦσι τὴν μὲν ἀλογωτάτην πρεσβεύειν πεῖραν, ὡς μὴ ὑπάρχοντα δὲ τὸν λόγον ἐρημὸν καταλιμπάνειν. πρέπον δὲ ὡς ἀληθῶς αἰτιολόγον καὶ παθογνώμονα τυγχάνοντα τὸν ἱατρὸν τὴν τῶν βοηθημάτων μετέρχεσθαι χρῆσιν· ἐκ μὲν γὰρ τῶν νοσημάτων τὴν ποιότητα τῶν ὑλῶν εἰσπράττεσθαι δίκαιον ἂν εἴη, ἐκ δὲ τῶν κράσεων τὴν ποσότητα, ἐκ δὲ τῶν αἰτίων τὴν ὁποτέρων ἂν δέη, οἷον εἰ θερμὸν τὸ πάθος, ψυχρὸν τὸ ἴαμα, καὶ εἰ ξηρότης τὸ βλάπτον, ὑγρὸν τὸ κατάλληλον καὶ τῶν ἄλλων ὑπεναντίον· αὐτὰ γὰρ τὰ μαχόμενα ἐκ τῶν ἐναντίων δέχεται τὴν μετάστασιν. καὶ ταῦτά τις τῶν παλαιῶν εὐθυβόλως ἔφασκεν, ὡς τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα ὑπάρχει, κολάζοντα μὲν τὸ υπερβάλλον, ἀντεισάγοντα δὲ τὸ λεῖπον. εὐκαιρὸν δὲ καὶ τῶν τοῦ Ἱπποκράτους ὅρων μνησθῆναι, πρόσθεσιν καὶ ἀφαίρεσιν ἐπὶ τῆς ἱατρικῆς εἰρηκότος. τούτων δὲ αὖ καὶ τὸ παρὸν γράμμα μέμνηται καὶ τὸν ἐνεσθηκότα σκοπὸν ἐπαναπαύει· κενοὶ μὲν γὰρ, καθὼς προεῖπον, ἐκκαθαίρουσα τὰ περιττώματα ἐπὶ τῶν πυρεκτικῶν διαθέσεων, πληροὶ δὲ κατὰ τι συμβεβηκὸς ἐπὶ τῶν δυσεντερικῶν· ἰστώσα γὰρ τὴν τῶν ὑγρῶν ῥύσιν καὶ τὰς συνεχεῖς ἐξαναστάσεις παύουσα, ῥωννύουσά τε τὴν δύναμιν, πληρώσεως αἰτία καθίσταται.

3

αὐτὰ δὴ ταῦτα ἢ πείρα δείκνυσιν, τοῦ λόγου ποδηγοῦντος πρὸς τὴν ἀληθῆ ἐξέτασιν τῶν ζητουμένων, εἰ μὴ τυφλώττοντες πρὸς τὸ καθ' ἕκαστον πενία συνδήσομεν τὴν τέχνην. οὐ γὰρ πρὸς ἓν πάθος χρησιμεύει ὁ παρὼν λόγος, πρὸς πολλὰ δὲ ὀνίνησιν ἢ ἐκ τούτων γνωριζομένη ὠφέλεια· ἐπὶ γὰρ τῶν πλείστων νοσημάτων σύμπτωμα παρυφίζανει ἢ τῆς γαστρὸς στέγνωσις, καὶ τάχα τολμῶ λέγειν, ὡς μᾶλλον αἰτίαν ὑπάρχειν τὴν τῆς γαστρὸς στέγνωσιν τῶν νοσημάτων. οὐχ ἀπλῶς δὲ ἔστι νοσηλεύεσθαι ἐκ τῆς κατὰ τὴν κοιλίαν ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ παντελοῦς φθορᾶς αἰτίαν καθίστασθαι· ὃν γὰρ λόγον ἔχει ἡ ἀτροφία πρὸς ἀπώλειαν, ἐφάμιλλον τούτῳ κέκτηται ὀλεθρον ἢ τῆς κοιλίας ἐπίσχεσις τῶν γὰρ πραγμάτων τὰ μὲν ἐκ τῆς ἀρχῆς φθείρεται, τὰ δὲ ἐκ τοῦ τέλους συγκαταπίπτει. καί μοι ἔξεστι τὴν παροῦσαν βλάβην καὶ νόσημα καλεῖν καὶ αἰτίαν νοσήματος· τῶν τε γὰρ ἐπὶ λύμῃ συμβαινόντων τῷ ζῳῷ κακῶν πρόξενον γίνεται. δηλὸν δὲ ἂν εἴη τοῦτο ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων· συνεχεῖς τε γὰρ πυρετοὺς αὖξει, καὶ καύσους δὲ ὁμοίως, ἔτι μὴν καὶ λειπυρίας, ἡπιάλους τε καὶ τοὺς καθ' ἕκαστον, τριταίων τε καὶ τεταρταίων καὶ ἀμφημερινῶν αὐξητικόν, προσέτι δὲ ἰκτέρους, περιπνευμονίας ἐτοίμως γεννᾷ, πλευρίτιδός τε καὶ ὀφθαλμίας, συνάγχας καὶ κεφαλαλγίας, καὶ ἡμικρανίας παρεκτικόν, νεφρίτιν τε καὶ ἡπατίτιν μεγεθοποιεῖται ἀνίαις, δυσουριῶν τε καὶ στραγγουριῶν αἴτιον καθίσταται, στομαχικὰς τε πείσεις καὶ ναυτίας ἐτοίμως ποιεῖ, καὶ μὴν ἀνορεξίας καὶ πλάδους, ἐρυγὰς τε ἀηδεῖς καὶ βρομώδεις παρέχει, εἰλεοῦ τε καὶ χορδάφου γεννητικόν, πληθώρας τε καὶ ἀποπληξίας μεγεθύνει αὐτόθεν καὶ τὴν κωλικὴν διάθεσιν προβάλλεται, παροξύνει καὶ τὰ ποδαγρικὰ πάθη καὶ τὰ ἀρθριτικὰ καὶ πᾶσαν ἀπλῶς διάθεσιν ἐκ παχέων ὑγρῶν λαμβάνουσιν γένεσιν.

⁴ οὐ μόνον δὲ τὰς φυσικὰς δυνάμεις ταῖς παραπλοκαῖς τῶν νοσημάτων διαφθείρει, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἡγεμονικὰς τῆς ψυχῆς ἐνεργείας ἐκπέμπει τὰς βλάβας, κάρους τε καὶ καταφορὰς ἐμποιεῖ, παρακοπὴν τε καὶ φρενίτιν ἐτοίμως γεννᾷ, μνήμην τε ἀμβλύνει καὶ τὸν λογισμὸν κοιμᾷ· προσέτι δὲ καὶ πάσαις ταῖς αἰσθήσεσιν ἀντίκειται· τὰς τε γὰρ ὀψεις ἐμποδίζει καὶ ἀχλυώδεις ἀπεργάζεται, ἀμβλύνει δὲ καὶ τὴν ἀκοήν. εἰ γοῦν ταῦτα οὕτως ἔχει, ἀντιφιλοτιμεῖται ταῖς νόσοις ἢ τῆς γαστρὸς ἐπίσχεσις· τίκει μὲν γὰρ τὴν διάθεσιν, πάλιν δ' αὖ ἡ νόσος αὐτήν. οὐ μόνον δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων αἰτίων ἐπέχεται ἡ γαστήρ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς τῶν καιρῶν ἀνωμαλίας· τὸ γὰρ χειμέριον αὐτὴν κατάστημα λυπεῖ· οὐ γὰρ ἔστι τοσαύτη χολὴ ἢ κάτω ἐλαύνουσα τὸ περίττωμα. κατὰ γοῦν τὸν καιρὸν τοῦτον μᾶλλον στενοῦται τὸ ζῶον. βλάπτουσι δὲ καὶ αἱ ἀμέτρως ξηραὶ κράσεις· ὑπερεκφρύττεται γὰρ τὸ σκύβαλον, ἀλλὰ δέον παραμυθεῖσθαι τὴν κράσιν καὶ ἀντιτάττεσθαι τῷ καιρῷ, τῇ διαίτη. ἀλλ' οὐ περὶ τούτων πρόκειται λέγειν· εἰσὶ γὰρ καὶ ἄλλαι πλείσται αἰτίαι· περὶ δὲ τῆς τοπικῆς διαθέσεως τανῦν σκοπεῖσθαι δέον, τῆς ἐκ τῶν πυρετῶν συμβαινούσης, ἧς τὸ ἄκος ἢ τῶν ἐνετήρων ἐστὶ χρήσις, ὧν τὴν σύνθεσιν μικρὸν ὕστερον ὀρίσει ὁ λόγος.

⁵ καὶ πρῶτον μὲν τοῦ κοινοῦ μεμνησθαι χρή, ὃς καὶ τοῖς ἰδιώταις ἐστὶ δηλός. Περὶ τοῦ κοινοῦ κλυστήρος. Ἐκ μέλιτος μὲν οὖν ἀπλοῦ, τριπλοῦ δὲ ἐλαίου καὶ πλείονος ὕδατος. ταῦτα μὲν οὖν τὰ πρῶτα καὶ ὁμολογούμενα, ὧν καὶ τὰς αἰτίας σχολερὸν προσθεῖναι τῷ γράμματι διὰ τὸ ἐξ ἀνομοίων ὑλῶν εἶναι τόδε τὸ βοήθημα, ὅτι δὲ οὐχ εἷς τοῦ πάθους ὁ λόγος. πρῶτον μὲν οὖν ὅτι ἐν ταῖς πυρεκτικαῖς διαθέσεσιν ὑπερεκφρύττεται τὸ σκύβαλον, δεύτερον δὲ ὅτι συμβαίνει καὶ τοὺς μύας τοὺς συντελοῦντας πρὸς τὴν ἔκκρισιν ὑπὸ τῆς δυσκρασίας ἀσθενεστέρους γίνεσθαι, τρίτον δὲ ἐπὶ τούτοις ἢ τῆς χολῆς ἐν ἑτέροις τόποις μετάστασις· ἡ φύσις γὰρ ταύτην γενομένην ἐκ τοῦ ἥπατος σὺν τοῖς ἄλλοις περιττώμασι τόποις οἰκείοις καθίδρυσε· τὰ μὲν γὰρ παχέα καὶ γεώδη, ζοφώδη τε καὶ ψυχρὰ τῷ σπληνὶ προσρίπτειν εἴωθε, τὰ δὲ οἶον λεπτὰ καὶ ὀρρώδη τοῖς νεφροῖς προστάττει ἔλκειν, τὴν δὲ ξανθὴν χολὴν ἐν τοῖς σιμοῖς τοῦ ἥπατος ἐν ἀγγείῳ τινὶ κατέταξεν, ὃ κέκληται χοληδόχος κύστις. καὶ τὰ μὲν τοῦ σπληνὸς περιττώματα χολὴν

μέλαιναν εἰώθαμεν καλεῖν, αὐτὸ δὲ τῶν νεφρῶν ὑγρὸν μετενεχθὲν εἰς τὰς κάτω χώρας, οὖρον ὀνομάζεται, τὸ δὲ ἕτερον, περὶ οὗ καὶ τὸν λόγον ποιούμεθα, χολή. τὰ μὲν οὖν ἄλλα περιττώματα πάντῃ ἀχρεῖα τῇ φύσει κατέστησαν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὸ οὖρον. ἡ μέντοι χολή, περιττώματος λόγον ἔχουσα, οὐ τὴν τυχοῦσαν ὠφέλειαν τῷ ζῳῷ χαρίζεται· τῷ γὰρ λεπτομερεῖ τῆς οὐσίας καὶ τῷ δριμεῖ τῆς ποιότητος, ῥιπτομένη εἰς τὰς τῶν ἐντέρων ἕλικας, ῥαδίαν ποιεῖται τὴν κένωσιν τῶν σκυβάλων.

⁶ οὐκ ἠγνοήθη δὲ τοῦτο τοῖς πλείστοις τῶν εὐδοκιμωτάτων ἱατρῶν, οἵτινες ἀκριβέστερον τῇ τέχνῃ δουλεύσαντες, ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων τὴν πρόνοιαν τῆς φύσεως εὗρον. φανερόν δὲ αὐτοῖς ὥφθη κακὰ τῶν ἱκτερικῶν τὸ ζητούμενον· ὡς ἐπίπαν γὰρ δυσδιαχώρητοί εἰσιν· ἔτι γε μὴν καὶ τὸ σκύβαλον αὐτοῖς τὴν κατὰ φύσιν ἰδέαν ἀμείβει· λευκὸν γὰρ ἐστὶ κατὰ τὸ χρῶμα. εἰ δὲ ἀκριβέστερον βουλευθῆς γινῶναι τὸ συμβᾶν, ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν μεταβολῆς μαθήσῃ κακὰ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν μεταλλαγῆς· ὥσπερ γὰρ ἐπιλανθανομένη ἡ ὕλη τῶν οἰκείων ὁδῶν εἰς ἀλλοτρίαν μετέστη χώραν. ἡ οὖν τέχνη πανταχόσε μιμουμένη τὴν φύσιν καὶ ἐκ τῶν αὐτῆς ἐνεργειῶν διδασκομένη, τὸ οἰκεῖον ἀσμένως δωρεῖται· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ὅπερ ἔμαθε παρ' αὐτῆς, τοῦτο πάλιν αὐτῇ δωρεῖται ἀρρώστῳ γενομένη, καὶ ὥσπερ ἀνταμείβεται τὴν χάριν τῇ ἐπικουρίᾳ. πρώτην γὰρ παθέων διδάσκαλον οἱ πάλαι τὴν φύσιν ὠνόμασαν· αὐτὴ γὰρ καθ' ἑαυτὴν τὴν ἀσφάλειαν ἐνεδύσατο· ἔστι γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν πολλῶν ἰδέσθαι αὐτὴν ἱατρὸν οὔσαν. μόνοι δὲ Ἕλληνες ἐπιπόνῳ σπουδῇ ἐπικουρον αὐτῇ καὶ θείαν σύμμαχον τὴν τέχνην ὑπεστήσαντο, τῆς φύσεως τὸ πᾶν κυρίως ἡνιοχούσης τῷ ζῳῷ· καὶ γὰρ ὑγιαίνοντων μὲν ἡγεμονεύει, καὶ νοσοῦσι συμπάρεστιν αὕτη καὶ οἰακίζει τὰ καθ' ἕκαστον· λογιστεύει μὲν γὰρ τὰ μόρια καὶ ζυγοσταεῖ τὰς χρεῖας ἐκάστου, ἀπονέμουσα τὸ προσήκον· τῶν γὰρ τροφῶν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ληφθέντων ἐμπιπλαμένη ἐκάστῳ μορίῳ κατὰ τὸ οἰκεῖον ἀξίωμα ἐφιζάνει, καὶ περιττωμάτων ἐστὶ γένεσις· εἰ μὲν ψυχρὸν ἐν τροφῇ, φλέγμα τὸ δυναστεῦον, ξηρὸν δ' αὐτῆς ἀχώριστον χολῆς μελαίνης τυγχάνει φίλον, ὑγρὸν δὲ συνεπισύρεται καὶ πάρεστιν ἐν ὄλῳ αὐχοῦν τὸ αἷμα, θερμοῦ δὲ ἀνακοπὴ, ἥ καὶ τρέφεται· χολὴ δὲ οὐχ ἀπλῶς ἔχει τὰς λεχθείσας ποιότητας· κράσις γὰρ τὸ γενόμενον.

⁷ τὸ δὲ ἡγεμονεῦον ἐκάστῳ ὁ λόγος ἐγνώρισεν· κἂν γὰρ ἀπλοῦν τῇ αἰσθήσει λάβῃς, οὐκ ἐκτός ἐστι τῶν λοιπῶν. ἡ οὖν τροφή οὐ μόνον τῶν ἀναγκαίων τῆς αὐξήσεως καὶ διανομῆς λόγον ἐπέχει, ἀλλὰ καὶ χρεῖας χαρίζεται διὰ τῶν περιττωμάτων, ὡς εἰς μηδὲν αὐτὴν ματαιοπονίαν εὔρεῖν· ὅρα γὰρ αὐτῆς τὴν σοφὴν ἐπίνοιαν καὶ ὅπως τληπαθεῖ πρὸς τὴν τοῦ ζώου σωτηρίαν· κούφης γὰρ καὶ ἀνωφεροῦς τῆς χολῆς ὑπαρχούσης, ταύτην ἔταξε κάτω ταῖς τῶν χυμῶν ῥοπαῖς ἀνταγωνιζομένην· τὸ μὲν γὰρ φλέγμα ὡς ἄνω ἔλκει· οἶδε γὰρ τῇ συμμετρίᾳ τούτου τερπόμενον τὸ φρονοῦν. οὐ πάρεργος δὲ ἡμῖν ἡ παρέκβασις· φύσεως γὰρ τὴν πρόνοιαν ἐξήτει τὸ γράμμα. καιρὸς δ' ἂν εἴῃ λοιπὸν ἐφικέσθαι τοῦ σκοποῦ, τίνος ἕνεκα ἡ τοιαύτη τοῦ κλυστήρος σύνθεσις εὔρηται, αἰτίας τοῦ γενομένου τὸ παρὸν σύγγραμμα ὑπέσχετο δεῖξαι· οὕτως γὰρ λογικωτέρας ὀφθείσης τῆς τέχνης, τῆς ἀποδείξεως πλέον τι τῶν δημοτῶν ὁ ἐπιστήμων ἔχει. εἰ μὲν οὖν διὰ τὴν τῆς χολῆς ἀπουσίαν ἡ χρεῖα τοῦδε τοῦ βοηθήματος, μονοειδὲς αὐτὸ τὸ κατάλληλον· ἀλλ' ἐπειδὴ σύνθετος ἡ διάθεσις, συνθέτου ἐδεήθη τοῦ ἐναντίου· ἡ γὰρ ἐποχὴ τῆς γαστρὸς διαφερούσας αἰτίας κέκταται, χωρὶς μὲν τῆς ἐπειγούσης ὕλης, μυῶν τε ἀτονίαν καὶ φρύξιν περιττωμάτων. τῷ μὲν οὖν μέλιτι μιμούμεθα τὴν χολήν· ἐφάμιλλον γὰρ αὐτῇ, φανερὴν κράσιν θερμὸν καὶ ξηρὸν ὑπάρχον.

⁸ Ὅτι δὲ ἀληθὴς ἡ συγγένεια τῆς χολῆς πρὸς τὸ μέλι, Ἰπποκράτης ἐν τῷ περὶ τροφῆς λέγει· νομοθετῶν γὰρ ἐν ταῖς ἡλικίαις τὰς συμφώνους ὕλας τῶν τροφῶν, γέρουσι παραινεῖ διδόναι τὸ μέλι, τοὺς δὲ ἀκμάζοντας παρακελεύεται φεύγειν τοῦτο ὡς δηλητήριον· τοῖς μὲν γὰρ τὸ λεῖπον χαρίζεται, τοὺς δὲ εἰς ἀμετρίαν φέραν, πολέμιον αὐτοῖς καθίσταται. δῆλον οὖν κακὰ τούτων ὅτι

τὰ ὅμοια τῶν ὁμοίων γεννητικὰ ὑπάρχει. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τούτου ὑποφύτης Γαληνὸς ἐν οἰκείῳ συντάγματι εἵργειν παρακελεύεται τὴν τοῦ μελικράτου προσαγωγὴν, οἷς ἡ κράσις πικρόχολος, λέγων οὕτως πτισάνης τε οὖν χυλὸν, οἷς οὐκ ὀξύνεται, διδόναι, καὶ μελίκρατον, οἷς οὐκ ἐκχολοῦται. πάλιν δ' Ἱπποκράτης ἐν ἀφορισμῷ διδάσκων ἐν ταῖς νούσοις γὰρ, φησὶ, ἦττον κινδυνεύουσι, οἷς ἂν οἰκείῃ τῆς φύσιος καὶ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς ἔξιος καὶ τῆς ὥρας ἡ νοῦσος ὑπάρχῃ μᾶλλον ἢ οἷς ἂν μὴ οἰκείῃ κατὰ τι τούτων ἐστίν. κἂν σοφίζεσθαι τινες δοκῶσι τὸν ἄνδρα, ἀλλὰ τοῦτ' ἀληθές· οὐ γὰρ ἐξ ἀνομοίων ὁ κίνδυνος· τὰ γὰρ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα, ἐξ ὁμοίων δὲ ὡς πρὸς νόσον ἢ ἀπώλεια τῆς συμμετρίας τὸν κίνδυνον προκαλουμένη. Δῆλον οὖν ὡς τὸ μέλι διὰ τὴν τῆς χολῆς χρεῖαν παρείληπται· καιρὸς δ' ἂν εἴη σκοπεῖν καὶ περὶ τῆς τοῦ νίτρου ἐνεργείας.

⁹ τί δήποτ' οὖν καὶ τοῦτο παρέλαβον οἱ ἀρχαῖοι; τεκμαίρομαι δὲ αὐτὸ πρὸς τὴν τῶν μυῶν διέγερσιν παρειλήφθαι. ἔστι μὲν οὖν λεπτομερὲς καὶ σμηκτικόν, τὸ πλεόν δὲ αὐτοῦ τὴν ἐνέργειάν ἐστι ξηραντικόν. τῷ μὲν οὖν λεπτομερεῖ διανίστανται οἱ μύες, τῷ δὲ ξηραντικῷ τῆς ποιότητος τὸν οἰκεῖον τόνον ἐρανίζονται. Ὅτι δὲ τοῖς μυσὶν ἡ δύναμις ἐκ ξηροῦ, τὰ λουτρά καὶ τὰ νότια πνεύματα δηλοῦσι· δυσκινήτους γὰρ πέφυκε τὰ τοιαῦτα ἀπεργάζεσθαι. ὅτι δὲ παντὶ τῷ σώματι ἡ κίνησις ἐκ μυῶν γίνεται, εὐδελον παντὶ τεχνίτῃ, καὶ μάλιστα τοῖς τὰ Ἱπποκράτους συντάγματα ἀναγνοῦσιν· αὐτὸς γὰρ τὰ τῆς φιλοσοφίας δόγματα κινῶν καὶ τὴν φύσιν διερευνῶν ἐν ἀφορισμῷ λέγει, ὡς τὸ μὲν βόρειον εὐτόνα καὶ εὐκίνητα τὰ σώματα ποιεῖ· φανερώτερον δὲ δεῖξαι βουλόμενος τὸ ξηρὸν εἶναι τὸ πνεῦμα, φησὶν, εὐηκοώτερα γὰρ τὰ σώματα καθίστησι, ὡς καὶ τοῦ ἀκουστικοῦ ἡδομένου τῷ συγγενεῖ· τὰ γὰρ ὅμοια τοῖς ὁμοίοις φίλα. δέδεικται δὲ ἡμῖν διὰ βραχέων καὶ ἡ τοῦ νίτρου χρήσις. Περὶ ὕδρελαίου υ . Τί δ' οὖν καὶ ἡ τοῦ ὕδρελαίου χρήσις; Δέον γὰρ καὶ αὐτὴν τῷ λόγῳ δεῖξαι, καὶ μάλιστα πλεῖον ὅσον τῶν λοιπῶν κακ τούτων ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ ἐξ ἀρχῆς· τριῶν γὰρ αἰτίων προσεχῶν μνημονεύσας τῶν τὴν ἐποχὴν τῆς γαστρὸς ποιούντων, ἐφάμιλλον τούτοις καὶ τὸ τοῦ ἐνετῆρος ὑπέθηκα βοήθημα. τὸ γοῦν ὕδρελαιον διὰ τὴν τῶν περιττωμάτων ξηρότητα παρείληπται· ὑγραῖνον γὰρ τὸ σκύβαλον εὐόλισθον αὐτὸ παρασκευάζει πρὸς τὴν ἔξοδον, ἄλλως τε ὅτι καὶ τὰς ἐντέρων ἔλικας εὐρύνει, καὶ τοὺς ἐγκαρσίους δὲ αὐτῶν ἵνας ἀναχαλῶν, ῥαδίως εἰς τὴν πρώτην ἀποκαθίστησι φύσιν· τοῦ γὰρ ζώου μηκέθ' οὕτως τρεφομένου διὰ τὴν ἀρρώστιαν, ἀπέπτη καὶ τὰ λιπάσματα.

¹⁰ σύμπτωσιν οὖν ὑπομείναντες, ὥσπερ κωφεύουσι πρὸς τὴν συνήθειαν· αὕτη μὲν οὖν ἡ τοῦ πρώτου, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις, γενικωτάτου ἐνετῆρος ἐξέτασις τῆς συνθέσεως, τὰς δὲ κατὰ μέρος χρεῖας, μικρὸν ὕστερον προῖων ὁ λόγος διδάξει· οὐ γὰρ πᾶσιν ἡ τῶν προρρήθεισῶν ὑλῶν χρήσις ἀγαθή. τινὲς γοῦν ὥσπερ μόνην ταύτην τὴν σύνθεσιν ἐπιστάμενοι, ἀποτυχίαν ὑφίστανται ἐν τοῖς πράγμασι, ἀντικαταλλάσσοντες τοὺς σκοπούς· κενοῦσθαι γὰρ βουλευθέντες, ἐπὶ πλεόν εἶρξαν τὴν τῶν περιττωμάτων ἔκκρισιν. δῆλον οὖν ὑπαρχέτω τοῖς τὴν Ἀσκληπιάδειον μετιοῦσι τέχνην, ὡς ἄλλη παρ' ἄλλοις ὄνησις φαρμάκων· οὐδὲ γὰρ μία τῶν νοσημάτων ἡ κακία, οὐδὲ αὕτη τῶν κράσεων ἡ φύσις· ὡς γὰρ Ἱπποκράτης φησὶν, ἡλικίην ἡλικίας μάλα διαφέρειν καὶ φύσιν φύσιος. οὐ μόνον δὲ ἡ τῶν ὑλῶν ἐναλλαγὴ ἀμείβει τὸ βοήθημα, ἀλλὰ καὶ ἡ ποιά αὐτῶν σύνθεσις· ποτὲ μὲν γὰρ πλείονος μέλιτος δεῖ ἐπεμβαλεῖν, συχνοῦ δὲ ἐλαίου καὶ βραχυτάτου νίτρου, ποτὲ δὲ τοῦμπαλιν, ἐπιμιγνύντα δαψιλέστερον ἐλαίου. ἔστι δ' ὅτε καὶ ἡ ἀντιρρόπια τῶν ὑλῶν χρηστή· ἐφ' ᾧ μὲν γὰρ διακαέστατός ἐστιν ὁ πυρετός, κολάζειν δεῖ τὴν τοῦ μέλιτος ποσότητα· εἰ δὲ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς νόσου δεηθῇ μὲν τοῦ βοηθήματος, τηνικαῦτα τῶν θερμότερων καὶ ξηροτέρων ἐπιτείνειν δεῖ τὴν ὕλην· πάρεστι γὰρ δύναμις προτροπῆς μόνον τῆς τῶν ἐρεθιζόντων χρήζουσα.

εἰ δ' ἐν πολυημέρῳ νοσήματι τοῦτο συμβαίη, τῶν χαλόντων δεῖ πλέον τι ἐπιμινύσθαι· κἂν γὰρ προτρέψῃ τὴν φύσιν, ἀλλ' ἀσθενεῖ πρὸς ὧσιν μαρανθεῖσα τῷ χρόνῳ. Περὶ τῆς τοῦ ὕδατος κοινωνίας πρὸς τὸν κλυστήρ α . Ἡ μὲν οὖν τοῦ ὕδατος κοινωνία πρὸς τὸν κλυστήρα ἀναγκαίως μὲν εἴληπται, οὐκ ἀναγκαίου δὲ τὸν λόγον ἔχει· πρὸς γὰρ τὸ τὴν τῶν λοιπῶν οὐσίαν ἐξυδαρῶσαι καὶ οἶονεῖ λεπτύναι, πρὸς εὐχερῇ πάροδον εἴληπται. ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθές, καὶ Ἱπποκράτης μαρτυρεῖ, ὑγρασίαν λέγων τὸ φύσιος ὄχημα. ὃν οὖν λόγον ἔχει περὶ τῆς τροφῆς, τὸν αὐτὸν καὶ ἐπὶ τοῦ κλυστήρος. ἀλλ' ἐάν τις φιλολοιδόρῳ γνώμῃ διαβάλλῃ τὸν λόγον φάσκων, ὡς καὶ τὸ ὕδωρ ἀναγκαίου λόγον ἐπέχει· εἰ γὰρ πρὸς τὸ λεπτύνειν τὰ λοιπὰ εἴληπται, ἔδει ποτὲ καὶ οἶνον παραλαμβάνειν ἢ ἑτέραν τινὰ ὑγρὰν ὕλην· ἀλλ' ἔστιν αὐτοὺς ἐλέγχειν ἀμαρτάνοντας πρὸς τὸ ἀληθές· δραστικὴ μὲν γὰρ καὶ οἶον ἀλλόκοτός τις ποιότης ἐν τῷ οἶνῳ πάρεστιν. εἰκὸς οὖν αὐτὸν διασφάλλειν τὴν τῶν λοιπῶν δύναμιν καὶ οἶον ἀνήνυτον ἀποτελεῖν τὸ φάρμακον, ἐπισύρων αὐτὸ εἰς τὴν οἰκείαν ποιότητα· τὸ γὰρ πλῆθος τυραννοῦν πρὸς οὐσίαν ἀμβλύνει τὴν τῶν λοιπῶν ἐνέργειαν· μόνη γὰρ ἡ τοῦ ὕδατος φύσις, ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ἄποιος οὔσα, κρύπτει μὲν ἑαυτήν, προβάλλει δὲ τὰ λοιπὰ. ὅτι δὲ ἀληθές ἐστι τὸ λεγόμενον, ἐνεργεστάτην πίστιν ἔχει ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων· μόνον μὲν γὰρ τὸ ἔλαιον πολλάκις παρελήφαμεν, ἐνίστε δὲ καὶ τῶν ἐτέρων ἐμβληθέντα.

12 τὸ δὲ ὕδωρ καθ' αὐτὸ οὐποτέ τις τῶν ἀρχαίων εἰσέφρησε δίχα τινὸς ἐπιμιξίας. ἀλλὰ εἰ καὶ τοῖς κάτω μέρεσιν ἀχρεῖον ὥφθη γεννώμενον τῶν λοιπῶν, ἀλλ' οὖν γέ ἐστι χρήσιμον τῇ ἐναντίᾳ διαθέσει· ἐπὶ γὰρ τῶν διακαεσάτων καὶ πικροχόλων πυρετῶν ὀνήσει ὕδωρ χλιαρὸν πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως διδόναι πίνειν· ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τῆς ἀμέτρου θερμότητος πέφρυκται τὰ ἐντοσθίδια, ζητεῖ δὲ ἄρωγόν τὴν ἐκ τοῦ ψυχροῦ προσαγωγὴν, ἄρτι ἐνιεμένου τοῦ κλυστήρος, φθάσαι ἂν ἀποθεῖναι τὸ φάρμακον, καὶ φθάνει παθεῖν πρὶν ἂν ποιήσῃ. τινὲς γοῦν ἀσχάλλοντες περὶ τὸ ἔργον, ἀποτυγχάνοντες τοῦ σκοποῦ, καὶ τὴν αἰτίαν ἀγνοοῦσι τοῦ συμβάντος· ἔτι γε μὴν δριμυτέρους καὶ καυσώδεις τοὺς πυρετοὺς ἀπεργάζονται· ὥσπερ γὰρ τινὰς ἀπλοῦ ὑγροῦ ἐμφορηθέντας τὰ φλεγμαίνοντα τῶν μορίων τὴν φαρμακώδη ποιότητα καιριωτέραν τὴν πληγὴν ἀπηνέγκαντο· δελεασθεῖσα γὰρ ἡ φύσις ἐκαύθη τῇ ποιότητι. Ἐδείχθη οὖν καὶ ἡ τοῦ προπινομένου ὕδατος ὄνησις. Περὶ τῶν εἰδικωτέρων κλυστήρων ν . Περὶ μὲν οὖν τῆς ἀπλῆς καὶ πρώτης συνθέσεως εἴρηται· περὶ δὲ τῶν εἰδικωτέρων δέον σκοπεῖσθαι ἀκολούθως, διὰ τοῦτο τὴν ἐξέτασιν ποιητέον. —Οἷς μὲν οὖν πολὺν χρόνον ἐπεσχέθη τὸ διαχώρημα, καὶ ὥσπερ ἀπελιθώθη ἐκ τῆς ἐπιμόνου στάσεως, ἔτι μὴν ἀπεκαρφώθη τὰ ἔντερα, τοτηνικαῦτα ἐπιβάλλειν δεῖ τὸ τῶν πιτύρων ἀπόζεμα· ἔστι γὰρ γλοιῶδες καὶ χαλαστικόν, ἔτι γε μὴν καὶ συγγένειαν ἔχον πρὸς τὰς σιτώδεις τροφάς, θάττον διεγείρει τὴν δύναμιν πρὸς ἔξωσιν τῶν περιττωμάτων.

13 δέχεσθαι δὲ τὸ ἀπόζεμα τῶν πιτύρων ἅμα τοῖς προειρημένοις. τέτρασι μὲν οὖν ἔλαις ἡ πρώτη σύνθεσις ἀπετελέσθη, στοιχείων ἀριθμὸν μιμησαμένη. ἀκολουθεῖ δὲ τοῖς πρώτοις τὰ δεύτερα, φέρει δὲ τὴν συγγένειαν τὰ δρᾶν δυνάμενα πρὸς τὰ πάσχειν πεφυκότα. Ὅτι μὲν οὖν ἰσάριθμος, δηλόν. σκοπήσωμεν δὲ, εἰ καὶ τὸ εἶκελον αὐτοῖς πάρεστι πρὸς τὰ στοιχεῖα. τῷ μὲν οὖν πυρὶ προσανατίθεμεν τὸ μέλι· σύστοιχον γὰρ αὐτῷ φέρει δύναμιν, θερμότητα καὶ ξηρότητα κεκτημένον· ἄερί δὲ τὸ ἔλαιον· ἔστι γὰρ κοῦφον ἐν ὑγροῖς, ὡς τὸ ἄμικτον αὐτοῦ τῆς οὐσίας δηλοῖ. περὶ δὲ τοῦ ζητεῖν τὸν ἄερα εἰ ἀμφοτέρων τῶν ποιότητων μετείληφε, τοῖς πλείστοις τῶν φιλοσόφων διαπεφώνηται, Πλάτωνος μὲν καὶ Ἱπποκράτους ψυχρὸν αὐτὸν φασκόντων διὰ τὴν τῆς καρδίας χρεῖαν· θερμὴ γὰρ οὔσα τὸ ἐναντίον ζητεῖ, ἀήρ δὲ αὐτῇ τὸ φίλον· ὁ δ' Ἀριστοτέλης τῇ ῥοπῇ τὴν φύσιν γνωρίζει· τὸ γὰρ θερμὸν κοῦφον λέγει, τὸ δὲ κοῦφον ἀνωφερές· ὁ ἀήρ δὲ ἀνωφερής· οὗτος ἄρα θερμός, ἀλλ' οὐ περὶ τούτων τανῦν σκοπούμεθα, οὐδὲ φιλοσόφων δόξαν τανῦν κρίνειν προυθέμεθα, οἰκείου δὲ σκοποῦ ὁρατίζομεν. ἐλαίου τοιγαροῦν ἐπιζητοῦντες οὐσίαν, δεόντως τούτων ἐμνήσθημεν, ἵνα μὴ μόνον ἐν τῷ παρ' ἡμῶν διαφῶμεν, ὅπου γε καὶ

τοῖς πρὸ ἡμῶν τοῦτο συνέβη· τὸ δὲ ἀσυμφώνως ἔχει περὶ τὰ πράγματα· ἀλλ' ἡμῖν οὐ πρὸς ἔριν ὁ λόγος, πρὸς δὲ ἀλήθειαν ὁ σκοπός.

14 πυρὸς οὖν καὶ ἀέρος μνημονεύσαντες πρὸς οἰκείωσιν ὕλαις ταῖς παρ' ἡμῶν ῥηθείσαις, τῷ τε μέλιτι καὶ τῷ ἐλαίῳ, μεταβῆναι λοιπὸν δέον καὶ ἐπὶ τὴν λοιπὴν συζυγίαν, ἵνα μὴ δόξωμεν ἀτελεῖ τὴν πρόθεσιν καταλιμπάνειν. τὸ μὲν οὖν νίτρον ὠμολόγηται γῆς φέρειν σύστασιν, κἂν ἐξ ὕδατος ἔχη τὴν γένεσιν· φέρει γὰρ τὸ ξηρὸν, ὅπερ ἀχώριστον γῆς. τὸ δὲ ὕδωρ οὐκ ἐναλλάττει τὴν φύσιν· οὐδὲ γὰρ ξένην τινα φέρει τὴν ἐνέργειαν. αὕτη μὲν οὖν ἡ τοῦ πρώτου φαρμάκου ἐτοιμολογία τέτρασι ταῖς πάσαις ὕλαις ὥσπερ τετραχόρδῳ λύρα καὶ μελωδεῖ τοῖς κάμνουσι σωτηρίαν. ἡ δὲ τῶν κατ' εἶδος εἰδῶν ἐξαλλαγὴ ἐκ τῆς τῶν πεπονθότων κράσεως λαμβάνεται καὶ μάλιστα τῆς δυστροπίας τῶν νοσημάτων. Περὶ μὲν οὖν τῆς τῶν πιτύρων χρήσεως εἴρηται· περὶ δὲ τοῦ ἀποζέματος τῶν τεύτλων καὶ μάλιστα τῶν ῥιζῶν ἐφεξῆς λεγέσθω. Περὶ τοῦ ἀποζέματος τῶν τεύτλων καὶ τῶν ῥιζῶν. Παρείληπται μὲν οὖν καὶ τοῦτο τὸ βοήθημα, ἐφ' ὧν πλῆθος περιττωμάτων καὶ πύρωσις κρατεῖ τῶν ἐντέρων. ἀλλ' εἴ τις ζητοίῃ, ἐὰν ἡ φλέξις ᾗ τὸ βλάπτον, διὰ τί μὴ μᾶλλον θρίδαξιν ἢ κορίῳ ἐνεπιστεύομεν τὴν ἴασιν; καὶ λέγομεν ὅτι οὐδὲ πρὸς μίαν αἰτίαν ὁ σκοπός· τὸ μὲν γὰρ τεύτλον σύνθετον κέκτηται τὴν δύναμιν· ψύχει μὲν γὰρ ποσῶς, ἀλλὰ καὶ χαλᾷ. ἀλλ' ἔδει ἀντὶ μὲν τοῦ ψύχοντος τὴν θριδακίνην παραλαμβάνειν, ἀντὶ δὲ τοῦ χαλῶντος τὴν μαλάχην, ἢ τὴν καλουμένην ἀλθαίαν· ἀλλὰ πλεονεκτεῖ τῶν ἀμφοτέρων ἐν τῷ σμῆχειν· ἀλμώδη γὰρ τινα ποιότητα κέκτηται, ἄλλως τε ὅτι τὰς ἀκρότητας ἀπέφυγε, τῆς μὲν θρίδακος τὴν ἄμετρον ψύξιν· ἡπεῖλει γὰρ νέκρωσιν· τῆς δὲ μαλάχης τὸ φουσῶδες.

15 προκριτέον οὖν τὸ ἐν ἐνὶ ἀμφοτέρα εὐρίσκεσθαι· ἄλλως τε ὅτι καὶ ἄρρητόν τινα κέκτηται δύναμιν. ἀρμόζει οὖν ὁ διὰ τοῦ σεύτλου συντιθέμενος κλυστήρ, οἷς ἐμπαθεῖς οἱ νεφροί· φιλοῦσι γὰρ μάλιστα ἐν ταῖς πυρεκτικαῖς διαθέσεσιν ἐπιτείνειν τὰς ὀδύνας, καὶ μάλιστα εἰ ξηρὰ δυσκρασία τὸ ποιῆσαν ᾗ. Περὶ κενταυρίου υ'. Τὸ δὲ κενταύριον εἴληπται, ἐφ' ὧν ἰσχυρὰ μὲν ἡ δύναμις, ἀκμάζει δὲ τὸ νόσημα ἐξ ἐπιμιξίας χυμῶν γενόμενον οἶον τὸ ἡμιτριταϊκὸν καλούμενον· ἐν τούτῳ γὰρ τῷ νοσήματι οὐ μόνον χολὴ πολεμία, ἀλλὰ καὶ φλέγμα δυναστεύει, ὅθεν καὶ κίνδυνος τὸ ἀπειλούμενον· ἀντιρρόπιαν γὰρ ἔχουσι πρὸς ἑαυτοὺς οἱ χυμοί· ἄμφω δὲ τὰ μαχόμενα ἐπισύρεται τὸ διὰ τοῦ κενταυρίου συντιθέμενον φάρμακον. τοῦ μὲν οὖν ἐλαίου ἀφαιρεῖν προσήκει ἐπὶ τοῦ παρόντος, προστιθέναι δὲ τῷ μέλιτι· ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ διὰ τῶν πιτύρων αὔξειν δεῖ τὴν τοῦ ἐλαίου ποσότητα, ἐπὶ μέντοι τοῦ διὰ τῶν σεύτλων, τῶν μὲν ἐκατέρων ἀφαιρεῖν τὸ ποσόν, προσθεῖναι δὲ μόνου τοῦ νίτρου. τὸ μὲν οὖν ἔλαιον καὶ τὸ μέλι καὶ τὰ λοιπὰ δύο πρὸς τὴν τῶν περιττωμάτων κένωσιν τέτακται, ἡ δὲ τῶν κατὰ μέρος εἰδῶν προσβολὴ πρὸς τὰ τῶν νοσημάτων συμπτώματα.

16 τὸ γοῦν κενταύριον διαδραμὸν τὴν ποιότητα τὰς ὑπερορίους τῶν σπλάγχχνων χώρας αὐτὴν τὴν πολεμοῦσαν ἐπισύρεται κακίαν, καθαρτηρίου μιμούμενον χρεῖαν. οὐ τοσαύτη μὲν οὖν τῶν φαρμάκων ἡ σύνθεσις, ὅση τῶν νοσημάτων ἡ διαφορά· εἰ γὰρ ἰσάριθμα τοῖς λυποῦσι τὰ ἀλεξητήρια, τότε ἂν καὶ ἰδιώταις ἐγνωρίζετο ἡ ἱατρικὴ, ἀλλὰ τῷ ἀπείρῳ τῶν παθῶν ἀριθμῷ ὥρισταί τις ποσότης βοηθημάτων, ἐν ᾗ τῆς τέχνης ἡ ἀρετὴ γνωρίζεται, διαγνωστικοῖς σεμνυνομένη θεωρήμασιν· ἐνὶ γὰρ φαρμάκῳ ὁ ἰατρὸς ἐπιδέξιον χρῆσιν συνάψας πολλοῖς τῶν παθῶν ἀμβλύνει. Τὸ γοῦν κενταύριον, περὶ οὗ καὶ τὸν λόγον ποιούμεθα, πολλοῖς νοσήμασιν ἀλεξητήριον ὑπάρχει, μάλιστα τοῖς συμβαίνουσιν ἐπὶ τῇ τῆς κοιλίας ἐπισχέσει. τὰς μὲν οὖν ἥπατικὰς διαθέσεις παρηγορεῖ καὶ μάλιστα ἐφ' ὧν ἔμφραξις τὸ γενόμενον· ἔτι μὴν καὶ ταῖς στομαχικαῖς διαθέσεσι συμφέρει, καὶ τοῖς τὰ ἄρθρα ρευματιζομένοις, καὶ εἶπου τι μόριον ἐκ φλεγματικοῦ χυμοῦ βιάζεται· προσυπακούειν δὲ δεῖ τῇ ἐποχῇ τῆς γαστρὸς τὸ συμβάν· ἢ τὸ ἔμπαλιν διὰ τὴν ἐποχὴν τῆς κοιλίας εἰ συνέβη τὰ προρρήθέντα. ὥσπερ οὖν γένος πανταχόσε ἐννόει τὴν τῆς γαστρὸς βλάβην, ᾗ δὴ ὑποκείμενα γνώριζε τὰ κατὰ μέρος λεγόμενα. διὰ ταῦτα

γε μὴν τὰ πάθη παρείληπται τὸ κενταύριον. ἐπεὶ δ' αὐτῶν οὐ μία βλάβη, ποτὲ μὲν γὰρ ἐν ἀτονίαις ἀδικεῖται κατὰ τὴν τοιάνδε κράσιν αὐτῶν ἐλλείψει ἢ πλεονασμῷ τὴν νόσον κεκτημένων ἢ λεπτότητι ἢ δριμύτητι ἢ παχύτητι καὶ γλισχρότητι ἀνιωμένων, ἢ φλεγμονῆς στενοχωρούσης, ἢ τῆς συνεχείας λυθείσης.

- 17 Σκοπητέον οὖν ποῖα τῶν εἰρημένων βλαβῶν ὀνήσει τὸ φάρμακον. πρόδηλον δὲ κακὰ τῶν συμπιπτόντων ὡς ἐπὶ τῶν ἔμφραξιν ὑπομεινάντων καὶ ὑπὸ παχέων χυμῶν βλαπτομένων τὸ κενταύριον ἐστὶν ὠφελιμώτατον· καὶ γὰρ τοῖς ἀνωτεροῖς διδόμενον ἐκφρακτικὴν κέκτηται δύναμιν. ὠμολόγηται δὲ αὐτοῦ καὶ ἡ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς χρήσις, ὅτι τὴν προειρημένην κέκτηται ἐνέργειαν. Περὶ κολοκυνθίδος ς. Περὶ δὲ τῆς κολοκυνθίδος τανῦν σκοπητέον, ἐπὶ τίνων καὶ αὕτη χρήσιμος οὐ γὰρ ἐπικοινωνεῖ τῇ τοῦ κενταυρίου δυνάμει. ὅσον δὲ ἀνόμοιον ἐστὶ πρὸς ὕλην, τοσοῦτον στασιάζει πρὸς ἐνέργειαν. δέον οὖν ἡμᾶς διορίζοντας τὴν ὕλην, διαφορὰν αὐτῇ καὶ τῶν παθῶν ὑποβάλλειν· ἄλογον γὰρ καὶ ἀνήνυτον τὸ παντάπασι προσφέρειν, ὡς οὐκ εἰδότας ὅτι ἄλλα παρ' ἄλλοις τὰ ἐπωφελῆ· ὥσπερ γὰρ τῆς καθολικῆς ἐξαλλαγῆς πεφρόντισται τοῖς παλαιοῖς, οὕτως καὶ τῆς μερικῆς παρακελεύονται γὰρ ἄλλα μὲν παιδίοις προσφέρειν, ἕτερα δὲ νέοις καὶ γέρουσιν ἄλλα, ἔτι μὴν καὶ τὰ ἔθη καὶ τὰς χώρας διακρίνοντες· οὕτως γὰρ τὸν οἰκεῖον σκοπὸν ἰᾶται λαμβάνειν τὴν φύσιν ἅμα τῷ λόγῳ ποδηγὸν τούτων λαμβάνοντες· ὥσπερ γὰρ ἡ φύσις, ζῶου μηχανωμένη κατασκευὴν, ἀπένειμε τοῖς μορίοις ἰδικὰς χρείας, οἷον ποσὶ μὲν τὸ ἐπὶ γῆς ἐρεῖδεσθαι, χερσὶ δὲ τὰς οἰκιοτάτας πράξεις, καὶ ἄλλο τε μὲν ὀφθαλμοῦ ἔργον, ἄλλο τε δὲ ἀκοῆς, καὶ τῶν λοιπῶν τὰ καθ' ἕκαστον διαφόρους κέκτηται τὰς ἐνεργείας, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ τέχνη μιμουμένη τὴν φύσιν, τὴν τῶν φαρμάκων ἐπενόησε σύνθεσιν, ἄλλην ἄλλοις παραδοῦσα τὴν χρείαν· τὸ μὲν γὰρ θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἢ ὑγρὸν ἢ ξηρὸν ἢ φύσις δεδωρηται, τὸ δὲ ποσὸν ἢ τέχνη χαρίζεται ἐκ τῶν παρασχόντων καὶ τοῦτο καρπωσαμένη.
- 18 ἄλλη οὖν ἡ χρήσις τῆς κολοκυνθίδος παρὰ τὸ κενταύριον· εἰδικὰς γὰρ καὶ οἶονεῖ τοπικὰς φέρει τὰς ὠφελείας τοῖς περὶ κεφαλὴν πάθεσιν ἐνδυσταμένη καὶ τὴν τῶν λοιπῶν σύνθεσιν πρὸς διττὴν καθὼς προεῖπον χρείαν. τοῖς μὲν οὖν φρενιτικοῖς ἐπωφελέστατον· ἀρίστη δὲ καὶ τοῖς καρουμένοις καὶ πρὸς τοὺς μανιώδεις καὶ μελαγχολικοὺς δαιμονίως ποιεῖ, μάλιστα δὲ καὶ ἐπὶ τῶν περιττωματικῶν ἐγκέφαλον ἔχόντων, ὅθεν σκοτώσεσι καὶ κερηβαρίαις, ἡμικρανίαις τε καὶ βαρυηκοΐαις, ἅπασιν τούτοις ἄριστον φάρμακον τὸ διὰ τῆς κολοκυνθίδος συντιθέμενον. πολλῶν μὴ μνημονεύσας, τοῦ μείζονος ἐν ἀξιώματι καὶ χαλεπωτάτου ἐν ταῖς νόσοις, ὧν ἡ ἀποβολὴ τῆς ἐνεργείας ἄκοσμον παντελῶς τὸ ζῶον καθιστᾷ, τούτου τὴν ἐξέτασιν παρέστηκεν ὁ λόγος. πολλὰ μὲν οὖν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς συμβαίνει πάθη· πλεῖστα δὲ καὶ παρὰ τῶν παλαιῶν αὐτοῖς ἀναγέγραπται βοηθήματα, ὧν Ἱπποκράτης ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς συλλήβδην ἐμνημόνευσεν εἰρηκῶς, ὀφθαλμῶν ὀδύνας λουτρὸν ἢ πυρία ἢ φαρμακεία ἢ φλεβοτομία ἢ ἀκρατοποσία λύει.
- 19 ἀλλὰ περὶ λουτροῦ καὶ φλεβοτομίας καὶ τῶν ἄλλων, ἐτέρου ἂν εἴη λόγος σκοπεῖν, περὶ δὲ τῶν φαρμάκων τανῦν λεγέσθω. τρεῖς μὲν οὖν καὶ αὐτῆς αἱ ιδέαι, ὧν ἡ μὲν πρώτη διὰ καθαρτηρίου, ἡ δὲ δευτέρα διὰ κολλυρίων, ἡ δὲ τρίτη διὰ κλυστήρος. πλεῖστοι μὲν οὖν καὶ οὗτοι κατὰ διαφορὰν, ἀλλὰ τῶν διὰ τῆς κολοκυνθίδος πρὸς τὸ παρὸν ληπτέον, ὅσον τοῖς ὀφθαλμῶσιν ὑπάρχει ὠφελιμώτατον, οὐ μὴν πᾶσι· μετὰ προσδιορισμοῦ γὰρ τὴν ἐξέτασιν ποιείσθαι δέον· ἐφ' ὧν μὲν γὰρ δριμὺ καὶ λεπτὸν τὸ ρεῦμα ἐπιρρεῖ, εἴργειν δεῖ τὴν τοῦ φαρμάκου χρῆσιν· ὡς ἐπίπαν γὰρ οὐδὲ τὰ τῆς κοιλίας τούτοις ἐπέχεται· ἐφ' ὧν δὲ φλεγμονὴ μεγίστη καὶ τῆς ἐπιφανείας ἔρευθος, ἔτι μὴν καὶ τῆς κεφαλῆς βάρος, παχεῖα δὲ ἢ τοῦ ρεύματος σύστασις, προσυπακούειν δὲ δεῖ, εἰ πρὸς τούτοις καὶ τὰ τῆς γαστρὸς δυσδιαχώρητα, τοτηνικαῦτα πληθὺν περιττωμάτων διαγνοὺς δέχου τὸ βοήθημα· οὐ γὰρ τὴν τυχοῦσαν λήψην ὠφέλειαν· παρ' αὐτὰ γὰρ τὴν μὲν κοιλίαν εὐλυτον παρασκευάζει· αἰσθητὴν γὰρ ὅφει τὴν τῶν λυπούντων ὑγρῶν ἔξωσιν. εἰκὸς οὖν παύσασθαι καὶ τὰς βαρυτάτας ἀνίας, ὅτι δὲ ἀληθῶς ἀρρήγει πρὸς τὰς προειρημένας

διαθέσεις τὸ διὰ τῆς κολοκυνθίδος συντιθέμενον φάρμακον, ἡ τῶν ἀντιδότων δύναιμις ἐπιδείξει· ὥς ἐπίπαν γὰρ αἱ δι' αὐτῆς συντιθέμεναι ἐξαίρετόν τινα ἐπιτηδειότητα πρὸς τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν πάθη κέκτηται, καὶ ἔξεστί μοι ἀντιστρόφους προσηγορίας τοῖς ὑπηλάτοις τιθέναι, καθαρτήρια μὲν καλῶς τοὺς κλυστήρας, κλυστήρας δὲ τὰ φάρμακα· τῶν γὰρ ἀμφοτέρων τὸ τέλος κοινόν, ἡ τῶν περιττωμάτων κένωσις.

20 καὶ περὶ μὲν τῆς κολοκυνθίδος αὐτάρκως εἴρηται. Περὶ καλαμίνθη ς . Περὶ δὲ τῆς καλαμίνθης διαληπτέον, τίσι τῶν νοσημάτων καὶ ἡ διὰ ταύτης σύνθεσις τυγχάνει ὠφέλιμος. ἀρρήγει μὲν οὖν τοῖς πλευριτικοῖς καὶ τοῖς εἰλεώδεσι νοσήμασιν, οὐστίνας καὶ χορδαψοὺς προσαγορεύουσι. χρησιμεύει δὲ καὶ τοῖς τοὺς πόδας ρευματιζομένοις καὶ τὰ ἄρθρα ἀνιωμένοις, ἄλλην κατὰ σύνθεσιν τῆς τοῦ φαρμάκου ἐνεργείας ἐκ τῆς ἐπιδεξίου χρήσεως δεχομένη δύναμιν· τὴν μὲν γὰρ τοῦ μέλιτος κολάζειν, τοῦ νίτρου δὲ ἐπαύξειν τὴν ποσότητα· αὐτὴ γὰρ ἡ τῶν νευρωδῶν οὐσία πέπονθε δι' ἐντέρων μὲν τὴν βλάβην δεικνύουσα ἐπὶ τῶν εἰλεῶν, ἐπὶ δὲ τῶν πλευριτικῶν δι' ὑμένοιο τοῦ ὑπεζωκότος. Περὶ τοῦ πρασίου υ . Καὶ τὸ τοῦ πρασίου δὲ ἀφέψημα τῷ κοινῷ κλυστήρι συμπλεκόμενον κωλικοῖς ἄκρως ἀρρήγει, νίτρον δὲ δεῖ ἐμβάλλειν καὶ πηγάνινον ἔλαιον ἀντὶ κοινοῦ, τὸ δ' ἄνηθον προστιθέναι τῷ φαρμάκῳ συμφέρει, οἷς εὐπαθὴς ὁ στόμαχος, καὶ εἰ μάλιστα εἴη ἀνορεξία τὸ κρατοῦν, καὶ βρομώδης ποιότης, ἐρυγὴ τε ἀηδὴς, καὶ φλεγμονὴ τοῦ μορίου, ἐπεμβάλλειν δεῖ τοτηνικαῦτα τοῖς λοιποῖς καὶ οὐ συχνὸν κύμινον· ἐναντίως δὲ τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις ποιεῖν τὰς μίξεις, ἀφαιροῦντα μὲν τοῦ ἐλαίου καὶ τοῦ νίτρου, ἐπίμετρον δὲ τι χαρίζομενον τῷ μέλιτι· οὕτω γὰρ ἀνύσεις τὸ δέον ταῖς τῶν μετρίων ἐναλλαγαῖς.

21 δεῖ δὲ τεκμαίρεσθαι τὴν τε τοῦ κυμίνου καὶ ἀνήθου δύναμιν ὅτι παραμυθήσεται καὶ διὰ γαστρὸς ἐμφορούμενον τὸν στόμαχον, ὅπου γε καὶ διὰ τῆς ἐναντίας θέσεως προσαγόμενα αὐτὰ καθ' αὐτὰ ὠφελεῖ. ὅτι δὲ ἀληθὴς ὁ λόγος, τοῖς ἀνωτεροῖς τὰ κάτω συμβάλλεσθαι, ὕπνου πολλάκις δεηθέντες ὅπιν τῷ δακτυλίῳ προσθέντες ἠνύσαμεν τὸ δέον. τί δὴ μὴ καὶ αὐτὸν Ἱπποκράτην προσφέρω μάρτυρα τοῦ λόγου φάσκοντα, ξύρροϊαν μίαν καὶ ξύμπνοϊαν μίαν, μάλιστα τοῦ στομάχου συγγένειαν ἔχοντος πρὸς τὴν κοιλίαν; τί δὲ λέγω συγγένειαν καὶ μὴ μᾶλλον ἐν μόριον ταῖς διαφοραῖς ἐνεργείαις ἐτέρας κτησάμενον προσηγορίας; Περὶ ἀβροτόνου υ . Ἔστι μὲν οὖν δριμυτάτη ἡ τοῦ ἀβροτόνου ποιότης, ἀρμόζει δὲ τοῖς ὑπὸ τῶν ἐλμίνθων ὀχλουμένοις τὴν σύνθεσιν τῶν λοιπῶν καὶ τοῦτο δεξάμενον, μάλιστα δὲ πλέον τι τῶν ἄλλων τὸ νίτρον. συμβαίνει δὲ ἡ τῶν ἐλμίνθων γένεσις μάλιστα τοῖς παιδίοις ἐκ τοῦ ἀβροδίατον αὐτὰ ἔχειν βίον, καὶ πλημμύραν ἔχειν ὑγρότητος. ἐξ ἀπεψίας οὖν μάλιστα συμβαίνουσι σηπομένων τῶν χυμῶν, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν βορβορωδῶν ὑδάτων γίνεται δι' ἐπίμονον στάσιν, τοῦτο ἐπὶ τῶν παιδίων μάλιστα γίνεται διὰ τὸ ὦμόν καὶ ἄπεπτον τῶν χυμῶν. πολλὰ μὲν οὖν βοηθήματα παρὰ τῶν παλαιῶν τούτοις ἀναγέγραπται τὰ μὲν διὰ πομάτων, τὰ δὲ δι' ἐπιθεμάτων. ἡμῖν δὲ νῦν περὶ κλυστήρος ἡ ἐξέτασις τοῦ πρὸς τοὺς σκώληκας ἀλεξητηρίου· τῶν γὰρ ἀμφοτέρων ἰσχυροτέρα ἡ διὰ τούτου χρήσις· ῥάδιος γὰρ ἡ τῶν ἐλμίνθων ἔσται φθορὰ, διὰ τὸ καὶ τὴν θέσιν τῶν ἐντέρων ἐγγὺς ὑπάρχειν.

22 ἐπεὶ δὲ λογικωτέραν μέθοδον ὑπεθέμεθα, ἀναγκαῖον καὶ τῶν ἡλικιῶν μνημονεῦσαι· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ παισὶ καὶ γέροισι συμφέρει, ἀλλὰ παισὶ μὲν ὥς ἄτε ὑγροτέροις, πλέον τι τῶν ξηροτέρων ἐπεμβάλλειν οἷον νίτρου καὶ μέλιτος πλέον τι τοῦ φαρμάκου ἔχοντος ἀνέχεται γὰρ τούτων ἀλύπως. διὰ μὲν γὰρ τῶν ὁμοίων τὴν ὑγείαν φυλάττομεν, διὰ δὲ τῶν ἐναντίων τὰς νοσώδεις αἰτίας ἀποβάλλομεν. ὅτι δὲ ῥαδίως ἀνέχεται τὰ παιδία τῶν δριμύων φαρμάκων, τὰ κολλύρια δὴλα ὦν ἡ χρήσις πρόδηλος καὶ τοῖς τὴν πεῖραν πρεσβεύουσιν· ἐκ γὰρ τοῦ μέρους δεῖ καὶ τὸ πᾶν σύγκριμα τεκμήρασθαι. ὅτι δὲ τὰ ὑγρότερα δεῖται τῶν ξηροτέρων, Ἱπποκράτης μαρτυρεῖ λέγων, ἔλκεα ξύμπαντα τέγγειν οὐ χρή. ὅπερ οὖν νόσος ποιήσει τῆς συνεχείας λύσιν, τούτῳ ἡ

τῶν παίδων φύσις τῷ ἐναύλω τῆς γενέσεως. τοῖς δὲ ἀκμάζουσιν ἀφαιρεῖν μὲν προσήκει τοῦ μέλιτος, ἐπαύξειν δὲ τὴν τοῦ ἐλαίου οὐσίαν· πάρεστι γὰρ ἐπὶ τούτων πολὺ τὸ θερμὸν, καὶ ἐν τούτῳ ἡ νόσος δυναστεύει. ἐπέχεται οὖν τούτοις τὸ περίττωμα οὐ τοσοῦτον τῷ τὴν χολὴν ἐλλείπειν, ὅσον διὰ τὴν οἰκείαν αὐτῶν ξηρότητα καὶ φρύξιν. γέρουσι δὲ τοῦμπαλιν ἐπαύξειν δεῖ τὴν τοῦ μέλιτος ποσότητα· ψύξει γὰρ πάσχουσι τὴν βλάβην τῷ τὴν χολὴν ἐλλείπειν, ὥστε κατ' ἔλλειψιν τῆς χολῆς ἡ ἐποχὴ τῆς γαστρὸς ἐπὶ τῶν γερόντων γίνεται. ὅτι δὲ ἀληθὲς ἔστι τοῦτο καὶ τῇ ἀπουσίᾳ τυφλώττει τῆς ὕλης καὶ δυσαρεστεῖ περὶ τὸ ἔργον ἡ γαστήρ πρὸς ἔκκρισιν, αὐτὸς Ἱπποκράτης ἐν ἀφορισμοῖς δηλοῖ λέγων, ὁκόσοισι νέοις αἱ κοιλίαι ξηραὶ εἰσι, τουτέοισιν ἀπογηράσκουσι ξηραίνονται, τῇ μεταβολῇ τῶν ἡλικιῶν συµμεταβαλλομένων τῶν χυμῶν εἰς ἐναντιότητα περιτρέπονται τὰ τῶν χειρῶν· αἰεὶ γὰρ μαχόμενα ἑαυτοῖς τὴν φορὰν ποιεῖται τῇ τῶν καιρῶν διαδοχῇ, οἷον εἰ τῷ ἀκμάζοντι χολὴ περιττεύει κατ' οὐσίαν καὶ ὑγρὰ ἡ γαστήρ· ἔστι γὰρ ὅτε ποιότητι ἀμέτρως θερμὴ οὕσα ξηραίνει τὸ σκύβαλον.

23 εἰ μὲν οὖν ἐν οὐσίᾳ δέξεται τὴν ὑπερβολὴν, ῥαδίως ἀπωθεῖται τὸ σκύβαλον· εἰ δὲ τῇ ποιότητι πλεονεκτῇ ἀναποθεῖσα ἐν τοῖς στερεοῖς, πλέον ξηραίνει τὴν κοιλίαν. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἡλικιῶν ἡμῖν διώριστα κατὰ δύναμιν· ἐν τοῖς πρὸ τούτων μὲν γὰρ καὶ τὴν ἐν τοῖς νοσήμασιν ἐξαλλαγὴν τῶν βοηθημάτων διεῖλεν ἡ διδασκαλία. δυνήσῃ δὲ αὐτὸς ποδηγηθεὶς ἐκ τῶν πρώτων καὶ τὰς κρίσεις μετιέναι καὶ τὰς φύσεις ἀρμόζεσθαι γυναικας μὲν γὰρ γέρουσι παραβάλλων, εὐνούχους δὲ γυναιξί, καὶ τῶν ἄλλων καθ' ἕκαστον ἐν ἐνὶ παραβάλλων, δυνήσῃ μὴ ξενίζειν ταῖς προσαγωγαῖς τῶν βοηθημάτων, κοινὴν μέθοδον τὴν τῶν ἡλικιῶν διαγνούς. καὶ γὰρ τὸ ἄριστον καὶ ἐπισπαστικὸν τῆς τέχνης διὰ τούτων λαμβάνεται. ἡμῖν οὖν τὴν συντομίαν ἐλομένοις διὰ τὸ εὐμνημόνευτον, καὶ ταῦτα εἰς θήραν βοηθημάτων αὐτὸς δυοῖν στοιχειωθείς κατακερμάτιζε τὸν λόγον πρὸς τὰ κατὰ μέρος. Περὶ πυρετῶν καὶ τῶν ἐν τούτοις ἐνετήρων.

24 (1τ) Ἡ τῶν πυρετῶν κακία οὐ πᾶσα πᾶσιν ἢ αὐτῇ ἐναλλάττει γὰρ ἢ παρὰ τὴν κράσιν τῶν πασχόντων, ἢ παρὰ τὴν ποιοῦσαν αἰτίαν, ἢ διὰ τὴν τῶν μορίων διάθεσιν καὶ οἷον συμπάθειαν ἢ παρὰ αὐτοὺς τοὺς ὑποδεξαμένους τόπους τὴν νόσον· οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τροπῇ πνεύματος λαμβάνουσι τὴν γένεσιν, οἱ δὲ ἐπὶ σήψει χυμῶν, οἱ δὲ αὐτοῦ τοῦ στερεοῦ τὴν βλάβην ἢ πρώτως ἢ δευτέρως ὑπομείναντος· ποτὲ μὲν γὰρ ὁ χρόνος τῇ τάξει παράγει τὴν νόσον τῷ στερεῷ, ποτὲ δὲ εὐπαθείᾳ φθάνει τὰ λοιπὰ ἐν φθορᾷ. τῶν μὲν οὖν ἐπὶ σήψει χυμῶν πάλαι τὸν λόγον ἐποιησάμεθα, ὁπνίκα τὸν τῶν περιττωμάτων διεξηρχόμεθα σκοπὸν τῇ κοινῇ τῶν φαρμάκων συνθέσει χρώμενοι. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀμφημερινῶν νίτρου πλέον κλυστήρι ἐμβάλλειν καὶ συµμέτρου μέλιτος καὶ βραχυτάτου ἐλαίου· ἐπὶ μέντοι τῶν τριταίων τὸ ἐναντίον, πλείονος μὲν ἐλαίου, τῶν λοιπῶν δὲ τῶν δυοῖν κεκολασμένων ἐν ποσότητι, ἀποζέματος προστιθεμένου τεύτλων. ἐπὶ δὲ τῶν τεταρταίων ἰσόρροπος ἡ τῶν λοιπῶν ποσότης· χαλᾶσθαι γὰρ φιλεῖ ὁ χυμὸς ὅτι ξηρὸς ἔστι, θερμαίνεσθαι δὲ ὅτι ψυχρὸς. συνεψεῖν δὲ δεῖ τῷ ὕδατι τῆς χρείας ἐλέβορον μέλανα διττῆς ἕνεκεν αἰτίας, ἀποβολῆς περιττωμάτων, κενώσεως χυμοῦ. Καιρὸς δὲ λοιπὸν ἂν εἴη μεταβῆναι πρὸς τὴν τῶν ἐκτικῶν ἐνετήρων σύνθεσιν ἐκτὸς πάντων τὴν πρώτην γενομένων. οὐ γὰρ ῥυπτικῶν ἡμῖν φαρμάκων χρεία, ἀλλὰ μαλακτικῶν καὶ τῶν ποσῶς δυναμένων ἐμψύχειν πρώτως, δρώντων ὁμιλίᾳ τῶν πασχόντων· οὐ γὰρ διὰ μέσου τῆς κενώσεως ἀρρήγουσιν· ἄπεστι γὰρ χυμὸς ἐν στερεῷ τῆς ὕλης ἀρρήκτω δεσμῷ προσδεδείσης· ἔτι μὴν οὐδὲ περίττωμα ἐναποκέκλεισται· ἀτροφία γὰρ ἔστι τῆς φύσεως, ὑπὸ τοῦ χρόνου μαρानθείσης τῆς δυνάμεως.

25 τοῖς μὲν οὖν περιφρυγῶς καυσουμένοις, ἀρήγει τὸ τοῦ λινოსπέρμου ἀπόζεμα, οὐχ ἄλμυρῳ οὐδὲ δηκτικῷ, ἀλλὰ γλυκεῖ καὶ κούφῳ. ἐψεῖν δὲ τὸ λινόσπερμον ἐν τῷ ὕδατι μὴ λαύρῳ πυρὶ, ἵνα μὴ φρυγὲν ἐξίτηλον πάθῃ τὴν ἐνέργειαν. διὰ μέσου οὖν ἐτέρου ὕδατος δεῖ τούτου τὴν

ἔψῃσιν ποιεῖσθαι, ὅνπερ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἀρωμάτων φυλάττομεν τῇ τέχνῃ τὴν εὐωδίαν. οὐχ ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῶν ῥυπτικῶν πλῆθος δεῖ ἐνιέναι· οὐ γὰρ πρὸς ἔξωσιν εἴληπται, οὐδὲ τὴν ἀνθυποστροφὴν ἐπαγγέλλεται· τὴν γὰρ παραμυθίαν τῇ μονῇ παρέχει, χρησιμεύει δὲ πρὸς τὰς τῶν ὑγρῶν δριμείας ἐπιρρέουσας τοῖς κατὰ τὰ ἔντερα ὑφίζανουσιν· ὁδύνῃ γάρ τις καὶ δῆξις ἀνιαρὰ κατὰ τοὺς τόπους ἐκείνους ἐστί. τῇ μὲν οὖν γλισχρότητι παρεμπλάσσει τὸ σῶμα, τῇ δὲ δυνάμει σβέννυσι τὴν φλέξιν. συμβαίνει οὖν ἡ καὺσις δι' ὃν προστίθῃμι λόγον, ὅτι ἐν τοῖς νοσήμασι τούτοις ἀσιτία κρατεῖ τὸ ζῶον. ἀναφθέντος δὲ παντὸς τοῦ συγκράματος, εἰκὸς δριμυτέραν τὴν χολὴν γενέσθαι. ὅσον οὖν αὐτοῖς περιττεύει, εἰς τὰς ἐν τοῖς ἐντέροις ἔλικας φέρεται, ἀναπίνεται δὲ διὰ λεπτότητα, ὅθεν συμβαίνει δῆξις αὐτοῖς καὶ ἄμετρος πύρωσις. προσακτέον οὖν τὸ βοήθημα θερμὸν πρὸς παραμυθίαν διττὴν τῆς τε ἐπιφανείας καὶ τοῦ βάθους· ταῖς γὰρ δρώσας ὕλαις τὰ μὲν ἐστὶν ἐπὶκτητα, τὰ δὲ σύμφυτα, οἷον τῷ ὕδατι σύμφυτον μὲν τὸ ψύχειν, ἐπὶκτητον δὲ τὸ θερμαίνειν.

- 26 τὸ μὲν οὖν πρῶτον τῇ φύσει δεῖ ἀπονέμειν, τὸ δὲ δεύτερον τῇ τέχνῃ. τῷ μὲν οὖν θερμῷ εὐτρεπίζομεν τὴν ἀρόδον, τῷ δὲ ψυχρῷ ἐμπιστεύομεν τὴν διάθεσιν. τὰ αὐτὰ δὲ ἐστὶ τὰ ἐκ τῆς τέχνης μηχανήματα, πρὸς τὸ τὰς ὕλας εὐπαραγώγους ποιεῖν τοῖς ἐν βάθει τῶν σωμάτων δεομένοις βοηθείας. Καὶ περὶ μὲν τοῦ λινοσπέρμου ἱκανὰ καὶ ταῦτα. Περί ὕδροροδίνου . Διαληπτέον δὲ καὶ περὶ τοῦ ὕδροροδίνου ἐνετήρος, τίσιν ἐστὶ συμφέρον· οὐ γὰρ ὡς πάρεργον τοῦτο τῇ πείρᾳ παρεῖληπται· ἀληθῆ γὰρ αὐτοῦ τὴν τοῦ ἐλαίου εὐρομεν δύναμιν, ἰδικὴν δὲ ταύτην ὑπάρχουσαν. τινὲς μὲν γὰρ τοῦ ὕδροροδίνου καὶ τοῦ λινοσπέρμου μίαν ὑπέλαβον δύναμιν, σκοπὸν ἓνα τὴν ψύξιν εἰσηγούμενοι, οὐ δοκιμάσαντες τὰς οὐσίας οὐδὲ διαγνόντες τὰ μέτρα τῶν δυνάμεων. εἰδέναι οὖν δεῖ ὡς καὶ ὕλην ἀρίστην δεῖ ἐπιλέγεσθαι, ἵνα κὰν τῇ ποιότητι φέρῃ τὸ χρήσιμον καὶ μὴ στασιάζῃ τῇ οὐσίᾳ. ἄλλη μὲν οὖν ὕλη τοῦ λινοσπέρμου καὶ ἄλλη τοῦ ὕδροροδίνου. εἰ οὖν διαφέρουσά ἐστιν ἡ ὕλη, ἐναλλαγὴ καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς παθῶν ἔσται. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἐκτικῶν πλεον ὀνήσει τοῦ ψύχοντος τὰ χαλῶντα, ἐπεὶ καὶ ἡ νόσος μᾶλλον ἐν ξηρῷ ὑπάρχει ἢ περ ἐν θερμῷ· δεῖ γὰρ τεκμαιρόμενον τὸ νικῶν τῆς συζυγίας τῶν κράσεων εἰς κακίαν, αὐτῷ πλεον προσοικειοῦν τὸ βοήθημα· οὕτως γὰρ ἐπιτευκτικὴ γενήσεται τῶν φαρμάκων ἡ δύναμις, ζυγοστατούντων ἡμῶν τὰς καθ' ἑκάστου νοσήματος ῥοπὰς.
- 27 Περί μὲν ὕδροροδίνου ἱκανὰ καὶ ταῦτα. Περί τῆς διὰ κωδύων συνθέσεως . Ἐνὲν δέ τις νενόμισται ἡ διὰ τῶν κωδύων σύνθεσις πρὸς τὴν τῶν ἐνετήρων χρεῖαν. περὶ μὲν οὖν τῶν περὶ κεφαλὴν πᾶσιν ὠμολόγηται, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐνεστῶτος σκοποῦ πᾶσι διαπεφώνηται, ἀλλ' οὐ μὴν τοῖς λόγῳ τὴν τέχνην μετερχομένοις, διδάσκαλον τὸν Ἱπποκράτους νόμον λαβοῦσι, φάσκοντα ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται, ξύρροϊαν καὶ ξύμπνοϊαν μίαν. προσακτέον δὲ τὸν προκειμένον ἐνετήρα, οἷς ξηρότης ἄμετρος κρατεῖ καὶ ἀγρυπνία· ἀλλ' οὐ πρῶτως διὰ τὴν ἀγρυπνίαν τὸ βοήθημα, ἀλλὰ διὰ τὴν ξηρότητα. τοπικὰς μὲν οὖν δεῖ προσφέρειν τῇ κεφαλῇ βοηθείας· οὐ γὰρ εἴργομεν ταῦτα, ἀλλ' ὅμως καὶ διὰ τῶν μερικῶν χρήσεων τοῖς πρωτοπαθοῦσιν ἐπιβοηθεῖν δεόν. δεόμεθα δὲ τοῦ ὕδρελαίου διὰ τὴν οἷον ἀπολίθωσιν τῶν μορίων· οὐ γὰρ ὕλη τὸ βλάπτον, ἀλλ' αὐτὴ ἡ τοῦ σώματος οὐσία ὥσπερ εἰς ἀλίβαντα περιέσθη. δεῖ δὲ φροντίζειν τῆς ποσότητος τοῦ ἐνιεμένου, ὡς μάλιστα στοχαζόμενον τῆς κρατούσης νόσου. εἰ γὰρ πλεον ἢ ἔλαττον προσενέγκῃς τοῦ βοηθήματος, ἐξ ἐκατέρου τοῦ ποσοῦ μεγεθύνεις τὸ νόσημα· εἰ μὲν γὰρ ἐν τῷ πλείονι τὸ πταῖσμα συμβῇ, μετὰ τὴν κάθαρσιν τῆς νόσου τὸ περιττὸν δεύτερον εἰς πάθος προκαλεῖται τὴν φύσιν, καὶ μεταστάσει ἐνὸς τὸ δεύτερον παρυφίσταται. καὶ τὸ ἔμπαλιν δὲ ἐλλείπον οὐ χρηστὸν, ἰσοσθενῆ μὴ κεκτημένον τῇ νόσῳ τὴν δύναμιν· τυραννηθὲν γὰρ ὑπ' αὐτῆς καὶ οἰονεὶ μεταδουλωθὲν, μοῖρα γίνεται τῆς νόσου, καὶ ὅπερ τὸ νικῶν βούλεται, ὑπομένει τὸ ἡττηθέν.

καὶ περὶ μὲν τούτου ἱκανὰ καὶ ταῦτα. Περὶ τοῦ ὑδρομέλιτος . Περὶ δὲ τοῦ ὑδρομέλιτος νῦν σκοπητέον. καὶ γὰρ καὶ ἡ τούτου χρήσις πολλοῖς τῶν παλαιῶν ἐγνώριται. ὠφελιμώτατον οὖν καὶ τούτου τὴν χρῆσιν εἰπεῖν, καὶ τὴν τῶν νοσημάτων κακίαν διερευνῆσαι, πρὸς ἃ μάλιστα ἀρμόζει. ὅτι μὲν οὖν ἐκτικῶν καὶ μαρασμῶν τανῦν ἐμνημονεύσαμεν, δῆλον· μετὰ γὰρ τὴν τῶν ἐπὶ σήψει χυμῶν ἐπίσκεψιν πυρετῶν, τὸ τηνικαῦτα καὶ περὶ τούτων διειλήφαμεν. πολλῆς μὲν οὖν ἐξετάσεως δεῖται τὰ μαρασμώδη νοσήματα καὶ μάλιστα τὰ πυρεκτικά· ἕκαστον γὰρ αὐτοῖς εὗροις ἂν πλεονεκτοῦν, πῇ μὲν ἐν θερμότητι, πῇ δὲ ἐν ψυχρότητι, ὡς εἶναι τὴν διάθεσιν γῆρας ἐκ νόσου. τοῦ μὲν οὖν ἐν πρώτοις πλεονεκτοῦντος, τὸ τοῦ λινοσπέρμου ἀποζέμα παραλαμβάνομεν, ὥσπερ ἐν βραχείᾳ παρακμῇ γενομένου τοῦ κακοῦ· καὶ ἡμεῖς ἀντάμειψιν τῶν ὑλῶν ποιοῦμεν· ἀντὶ γὰρ τοῦ ἀποζέματος τοῦ λινοσπέρμου τὸ ὑδρορόδιον προσφέρομεν. ὡς δὲ ἡ ἐναντία διεδέχετο δυσκρασία ξηρὰ, ἐναλλαγὴ τῶν βοηθημάτων ἐγίγνετο· ὑδρέλαιον γὰρ τοῖς ἀνανθεῖσι προσαγόντων ἡμῶν, τὴν ψυχρὰν δυσκρασίαν τὸ ὑδρόμελι ἡξιοῦμεν λαμβάνεσθαι· πάρεστι γὰρ αὐτῷ ἰδίᾳ τις θερμότης προσηγῆς καὶ φίλη τῇ φύσει· αἱ γὰρ ἄλλαι ὕλαι καὶ δοκῶσι θερμαίνεσθαι, ἀλλ' ὅμως σὺν ὁδύνῃ καὶ δῆξει. εἰ μὲν οὖν ἐπικρατεῖ ἡ ψυχρὰ δυσκρασία μᾶλλον τῆς ξηρᾶς, χρηστέον τῷ ὑδρομέλιτι· εἰ δὲ ἰσορρόπον ἔχουσι πρὸς ἑαυτὰς κακίαν ἢ τε ψυχρότης καὶ ἡ ξηρότης, τὸ τηνικαῦτα προσεπεμβάλλειν βραχύτατον ἐλαίου, ζυγοστατοῦντα μέντοι τὰς ἐναντίας ῥοπὰς πρὸς τὴν ἀρίστην τῶν ὑγρῶν μίξιν.

- 29 ποτὲ μὲν οὖν δεῖ πλέον ἐπεμβάλλειν ὕδατος ταῖς προειρημέναις ὕλαις, καὶ ταύτας δεῖ ἐναλλάττειν κατὰ τὸ ποσόν· πρὸς γὰρ τὰς κρατούσας βλάβας προσφέρειν χρὴ τὰ βοηθήματα. Περὶ τῶν κωλικῶν φαρμάκων . Περὶ δὲ τῶν κωλικῶν φαρμάκων τὰ νῦν σκοπητέον· καὶ γὰρ τούτοις μάλιστα κεκοινώνηκεν ὁ παρὼν λόγος. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν προειρημένων ἐκ μέρους τῷ ὄλῳ παρεπέμπετο ἡ βλάβη, καὶ ἐξ ὅλου πρὸς μέρος ἐνέμετο ἡ αἰτία, οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς παρούσης διαθέσεως ἐκ μέρους πρὸς ὅλον διαβαίνει ἡ νόσος, ταῖς ἀνίαις τὰς βλάβας ἐπιπέμπουσα· ἀγρυπνίας γὰρ ἐμποιεῖ καὶ πυρετοὺς ἀποτίκτει, καὶ αὐθις πρὸς τὰ σύστοιχα τούτων κακὰ ἐπινέμεται. ἐφάμιλλα μὲν οὖν τοῖς πρώτοις τὰ δεύτερα πρὸς κακίαν. καὶ γὰρ ἐπ' ἐκείνων ἡ αἰτία νόσος γίνεται, καὶ ἡ νόσος αἰτία, καὶ συντόμως εἰπεῖν τῶν ὑπαλλήλων δηλούντων τὴν τάξιν. ὅθεν δὴ καὶ ἡγοῦμαι καὶ τούτοις μικρὰν τινα διάγνωσιν προσθεῖναι τοῖς τῶν παλαιῶν ἴσως ἐπόμενον ὑπομνήμασιν· ἀπαραμύθητος γὰρ ἐστὶν ἡ νόσος, ὅταν προσάδουσιν ἑαυτῇ εὖρη διάγνωσιν. ἡ μὲν οὖν κωλικὴ διάθεσις συνίσταται περὶ ἔντερον τὸ καλούμενον κῶλον, ὅθεν καὶ τὴν προσηγορίαν ἡ διάθεσις ἀπενέγκετο.
- 30 τοῦτο οὖν τὸ μόριον βλάπτεται ἐκ πολλῶν καὶ διαφερόντων αἰτίων. ποτὲ μὲν οὖν ἐκ τῶν ἔξωθεν ὑφαίνεται ἡ νόσος, ποτὲ δὲ ἐκ τῶν οἰκείων προσέρχεται· καὶ ἐκ μὲν τῶν ἔξωθεν ἡ αἰτία, τροφῶν μοχθηρία καὶ ψύξις τοῦ περιέχοντος. πᾶσαι μὲν οὖν αἱ ξηρότεροι τροφαὶ γεννῶσι τὸ πάθος, καὶ μάλιστα αἱ διὰ τῶν ἁλῶν συντιθέμεναι, καὶ τῶν ἄρτων οἱ πιτυρίαι, καὶ λαχάνων κράμβαι, καὶ ὅσα ὅμοια τούτοις. Ὅσα δὲ ἅμα τῇ ξηρότητι προσλάβοι καὶ ψυχρότητα, ἐτοίμως γεννῶσι τὸ πάθος. ἀποτίκτεται μὲν οὖν ὁ ὑλώδης χυλὸς καὶ τῇ ῥοπῇ τῶν κάτω θέσιν λαμβανόντων, πληρώσας τε τὴν τοῦ ἐντέρου κοιλότητα, ἀνιαρὰ ἐπάγει συμπτώματα. προκαλεῖται δὲ εἰς συμπάθειαν καὶ τὸν στόμαχον τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ὑπαλείφοντος ὑμένο· ἐκ γὰρ τοῦ στομάχου τὴν ἀρχὴν εἴληφε. πληρωθέντος οὖν τοῦ ἐντέρου καὶ συνδιατείνοντος τὸν ὑμένα, ἐπάγει τὸ σύμπτωμα. καὶ ἄλλω μὲν τὸ πάθος, ἐτέρω δὲ ἡ ὕβρις. ὅτι δὲ ἀλήθειά ἐστι τὸ εἰρημένον, ἐξ αὐτῶν τῶν κατὰ τὴν τέχνην ἔργων δυνήσῃ μαθεῖν· πρὸς γὰρ τὰς διαβροχὰς καὶ τὰ καταπλάσματα πλέον ἀγριαίνεται τὸ πάθος. δῆλον δὲ, ὅτι χύσιν ὑπομένοντος τοῦ χυμοῦ, μεγεθύνεται τὰ συμπτώματα. εὖ μὲν οὖν παρὰ τῶν ἱατρῶν τὰ βοηθήματα προσάγεται· ψυχρὸν γὰρ τὸ ποιοῦν· ἀλλ' ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῆς προσαγωγῆς ἐπὶ πλέον ἔσται ἡ τῆς ὁδύνης ἐπίθεσις, κινηθέντος καὶ οἰονεῖ λυθέντος τοῦ λυποῦντος χυμοῦ· ἐμμεινάντων δὲ ἡμῶν τῇ χρήσει, τὴν

παῦλαν ἐργαζόμεθα· ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν καταντλήσεών ἐστιν ἰδέσθαι, ὡς πρότερον μὲν αὐτὸ ἑαυτοῦ μεῖζον φαίνεται τὸ καταιονούμενον, ἔπειθ' οὕτως λεπτύνεται κατὰ βραχὺ τῇ ἐπὶ πλέον ἐπιχύσει τοῦ θερμοῦ.

31 εἴρηται μὲν ἡμῖν ὅτι ὑμῖν τις ἐστὶν ἐκ τοῦ στομάχου ὑπαλείφων τὸ ἔντερον, καὶ τῇ διατάσει τούτου συμπάσχει ὁ στόμαχος. τὸ δὲ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τοῦ πνεύμονος καὶ τῆς καρδίας· ὑμέσι γὰρ τισιν ἐκτὸς περιστρέφονται. ὁμοίαν οὖν καὶ ταῦτα βλάβην πείσσονται τῷ προκειμένῳ λόγῳ. καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν εἴρηται πρὸς διάθεσιν τῶν κωλικῶν διαθέσεων, πῶς τὴν βλάβην ἄχρι τοῦ στομάχου παράγει. ὅτι δὲ ἐκ ψυχροῦ καὶ ὑελώδους χυμοῦ τοῦτο συμβαίνει, καὶ αὐτῇ τῇ διαθέσει πολλάκις μεμαθήκαμεν, ἐκκριθέντος αὐτοῦ καὶ κοιμηθέντος τοῦ συμπτώματος. χρηστέον δὲ τοῖς ἐνετῆρσιν οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ διαφέρουσι κατὰ τὴν ὕλην. πρώτη μὲν οὖν σύνθεσις ἡ τῆς κεδρίας ἐστίν. ταύτην δὲ παραλαμβάνομεν, ἐφ' ᾧ ἡ προειρημένη διάθεσις δυναστεύει ἢ ἐκ τοῦ ὑαλώδους χυμοῦ συστάσῃ· μεῖζοσι γὰρ κακοῖς βαρύνεται τῶν λοιπῶν. ὅθεν δὴ καὶ στρατικωτέραις ταῖς ὕλαις ἐστὶ χρήσασθαι. κεδρίας μὲν ἀπλοῦν μέρος προσδιωρισάμεθα, εἰ μὴ που ὁ στόμαχος ἀσθενὴς εἴη· δεῖ γὰρ φροντίζοντα τοῦ μέρους μὴ ἐπιβουλεύειν τοῖς λοιποῖς. ἀλλ' εἰ μὲν ἰσχυρά ἐστι τὰ μόρια ἀντιβαίνοντα τοῖς ἐνιεμένοις φαρμάκοις, τὸ τηνικαῦτα δεῖ τὴν χρῆσιν μὴ ἀναβάλλεσθαι πρὸς σύντομον τοῦ πάθους καθαίρεσιν. εἰ δὲ ἀσθένεια τὸ κρατοῦν, ἐπιμετεῖν δέον τῶν φαρμάκων τὴν ὕλην· ἔσται γὰρ μεθ' ὑπερθέσεως μὲν ἡ ῥαστώνη. οὐ μὲν πρόσφατος ἡ τῶν γειτνιαζόντων ἀδυναμία. ἔστι δὲ πρώτη σύνθεσις κωλικοῦ φαρμάκου κατωτερικοῦ, βουτύρου μὲν λαμβάνοντος μέρη β' κεδρίας μέρος α', κυμίνου ἅμα τῷ ἐλαίῳ συνεψηθέντος· ἡ μέντοι τοῦ ἐλαίου ὡς ἡμικοτύλιον παραλαμβάνανέσθω.

32 ἄριστον μὲν οὖν φάρμακόν ἐστι καὶ τοῖς πολλοῖς δῆλον ἐν ἰσχυρᾷ ἀδυναμίᾳ τοῦ στομάχου παραλαμβανόμενον. ἐφ' ᾧ δ' ἀσθένεια κρατεῖ τῶν ἐτοίμην τὴν φύσιν ἐχόντων πρὸς βλάβην, τὸ διὰ τῶν δαφνίδων προσακτέον βοήθημα. λαμβάνοντος καὶ τούτου χήνειον στέαρ, καὶ συνεψόντων ἅμα τῷ ἐλαίῳ τῶν δαφνίδων, αὐθις συντηκέσθω τὸ στέαρ· ὀνήσει γὰρ μάλιστα ἔνθα φλεγμονὴ τὸ κρατοῦν δίχα πλήθους χυμοῦ. ὑποκατιῶν δὲ ὁ λόγος τάξιν τινὰ ποιήσεται τῶν βοηθημάτων μάλιστα καὶ τῇ διαθέσει μὴ πάντοτε τῆς αὐτῆς ὑπαρχούσης. ἐν μὲν οὖν τῇ σφοδρότητι καὶ οἰονεῖ τῇ ἀρχῇ πρὸς τὸ ἐκμοχλεῦσαι τὸν παχύτατον χυμὸν, τὸ διὰ τῆς κεδρίας ὡς ἅτε δραστικὸν ὑπάρχον προσφέρομεν. προκοψάντων δὲ ἡμῶν εἰς παρακμὴν, ἀρκέσει μόνον ἀποζεσθὲν κύμινον ἐν ἐλαίῳ, καὶ ἐνεθὲν κατὰ συμμετρίαν. ἐπεὶ δὲ τὸ μόριόν ποτε μὲν ἐξ ὕλης φορτιζόμενον τῷ βάρει σὺν διατάσει καὶ βάρει λυπεῖ πάσχον, ποτὲ δὲ ψιλῇ ποιότητι ἀνιᾷ οὐκ ἄχρι τοῦ στομάχου ἐπεκτείνουσα τὴν νόσον· οὕτε μὲν βριθόμενον ἔσται τῇ ὕλῃ. περὶ δὲ αὐτοὺς τοὺς τόπους ἐστὶν ἡ ἀνία ὡς ἐπὶ τῶν τεινεσμοδῶν· καὶ γὰρ διανιστάμενοι ἐκκρίνουσιν οὐδὲν ἄξιον λόγου. ὅταν ταῦτα τὰ συμπτώματα ὄψῃ παρόντα, ἀποδιόριζε τὴν ὀργανικὴν νόσον ἐκ τῆς ὁμοιομεροῦς. καὶ περὶ μὲν τῆς ὕλικῆς δυσκρασίας προεῖρηται, περὶ δὲ τῆς ἄλλης διαληπτέον. καὶ ἥς ἡ κακία οὐ κατὰ τὴν τοῦ σώματος ἐπιφάνειαν, ἀλλ' ἄχρι τοῦ βάθους διϊκνεῖται, ταύτη γοῦν προσοικειοῦντα τὰ βοηθήματα, ψυχρᾶς οἷον αὔρας τινὸς αὐτῆς ὑπαρχούσης, ὡς μὲν οὖν οἱ παλαιοὶ ἰστόρησαν, ὅτι χολῆς τῆς ξανθῆς κατασκηψάσης ἐν τῷ μορίῳ καὶ οἷον ἀναποθείσης, συμβαίνει τὸ πάθος· ὅθεν τινὰς ὤνησε καὶ ψυχρὸν ὕδωρ ποθέν.

33 ἐπὶ μέντοι τῆς ψυχρᾶς διαθέσεως τανῦν σκοπητέον, ποίοις βοηθήμασιν αὐτὴν μεταστῆσαι δυνατόν. καστόριον μὲν οὖν κοπὲν εὖ μάλα καὶ λειωθὲν ἅμα ἐλαίῳ διασκεδάννυσσι τὴν διάθεσιν· ὡσαύτως πηγάνινον ἔλαιον μετὰ καστορίου καὶ τοῦ ἀφεψήματος τοῦ πρασίου, κωλικοῖς βοηθεῖ. τὰ αὐτὰ δὲ ποιεῖ καὶ κύμινον αἰθιοπικὸν συνεψηθὲν ἐλαίῳ· πήγανόν γε τὸ ἄγριον, ἀλείμματά τε τούτοις πρὸς βοήθειαν. πολλάκις δὲ τούτους τέλεον ἀπήλλαξε τῆς διαθέσεως καὶ τὸ σκορδοφαγεῖν. ἐνεργεῖ πρὸς βοήθειαν, πᾶσαι αἱ φαρμακῶδεις τροφαὶ, οἷον κύμινόν τε καὶ πέπερι καὶ γλήχων καὶ ὅσα τοιαῦτα. τῇ δ' αὖ θερμῇ ἄριστόν ἐστι φάρμακον τὸ

τοῦ Φίλωνος φάρμακον ἐνιέμενον· ἐφ' ὧν μὲν γὰρ διὰ στόματος λαμβάνεται, δεῖται χρόνου πρὸς σύμπεψιν, κάτωθεν δ' ἐνιέμενον πρόσφατον μᾶλλον ἐνεργήσῃ· τῷ γὰρ ἐναύλῳ τῆς ὑπάρξεως ναρκώσει τὰς ὀδύνας, οὐ μὴν ὑπαλλάξει τῆς διαθέσεως. ἐνίστε μέντοι προσμιγόμενον ὕδατι, ποτὲ δὲ ἐλαίῳ τῷ ὠμοτριβεῖ καλουμένῳ, ἔστι δ' ὅτε καὶ χυλῷ κόρεως παραλαμβάνεται, ἐφ' ὧν ἀμετρία ὀδύνης κρατεῖ καὶ ἀγρυπνία πολλή. ὧν ὑπεσχόμην τὴν εὐθύνην, χρεωστῶ τῶν δυσεντερικῶν βοηθημάτων τὴν ἐξέτασιν ποιήσασθαι, μικρὰς καὶ τούτοις προσθεῖς διαγνώσεις πρὸς δύναμιν· οὐ γὰρ πάσῃ ἐντέρων διαθέσει ἀρμόσει τὰ διὰ τῆς ἔδρας προσαγόμενα· οὐδὲ γὰρ εἷς ἐστὶν ὁ τούτων τῶν νοσημάτων λόγος, οὐδὲ μία ἡ δρῶσα αἰτία. γίνεται δὲ τὸ πάθος ποτὲ μὲν φθορᾶς στομάχου προηγησαμένης· δριμυτέρων γὰρ τῶν ὑγρῶν γενομένων, ἢ πάροδος ἔλκοι τὴν τῶν ἐντέρων σύστασιν· ποτὲ δὲ ἐκ τῆς καλουμένης χολέρας τῆς πρώτης αἰτίας, καὶ ταύτῃ μίμημα φέρουσα πρὸς κακίαν· τρίτῃ δὲ διάθεσις ἢ ἐκ τοῦ καλουμένου τεινεσμοῦ παρακολουθεῖ, τῇ τε συνεχεῖ ἐξαναστάσει συνεχομένη βιαίως καὶ ἐκθλίψασα τὰ οἰκτεῖα σκεπάσματα· ἢ γὰρ φύσις εἰδυῖα τὴν ἐκ τῆς χολῆς πάροδον βλάπτουσαν οἶον γανώματά τινα περιεποίησεν αὐτοῖς τῇ ὑπαλειφῇ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ.

34 εἰκὸς οὖν αὐτὰ ῥαδίαν τὴν βλάβην δέξασθαι διὰ τὴν ἀποβολὴν τῶν οἰκτεῖων σκεπασμάτων, τῆς χολῆς λοιπὸν αὐτοῖς γυμνοῖς ὁμιλούσης. ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα τις αἰτία δυσεντερίας, ἥς καὶ Ἰπποκράτης ἐμνημόνευσεν εἰρηκῶς, δυσεντερὴν ἦν ἀπὸ μελαίνης χολῆς ἄρξεται, θανάσιμον. ἢ δὲ αἰτία αὕτη οὐκ ἐξωθεν τὴν βλάβην κινεῖ, ἀλλ' ὥσπερ ἐκ βάθους ἀνακύπτει ὅλην μεθ' ἑαυτῆς τὴν νόσον προφέρουσα, ὅπερ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ἐλεφαντιῶντων. ἔστι δὲ καὶ ἔτι τις αἰτία, νομιζομένη δὲ αὕτη γεννᾷ τὸ πάθος, ἐφ' ᾧ παρελύθη ἡ τοῦ ἥπατος δύναμις· ἀποκρίνεται γὰρ ὅμοια κρεῶν πλύσμασιν, ὥς τινας φαντασθέντας δυσεντερίαν ὑπολαμβάνειν εἶναι· πολλοὺς δὲ ἠπάτησε καὶ ἡ καλουμένη αἰμορροΐς ἐπὶ νόσῳ ἐντέρων ὀφθεῖσα. δέον οὖν τὸν ἱατρὸν ἀκριβῶς ἐπισκεψάμενον, εὐκαιρὸν ποιῆσθαι τὴν ἴασιν· διακρίνας γὰρ ἀπ' ἀλλήλων τὰ συμπτώματα καταλήψει τοῦ ζητουμένου, εὐεπίτευκτον ἂν προσενέγκοις τὸ βοήθημα. εἰ δὲ πρὸς τὴν διάγνωσιν ἀμαρτοίης, οὐ μόνον ἀποτυχία ἔσται πρὸς ἴασιν, ἀλλὰ καὶ διπλασιασθήσεται ἡ διάθεσις, τῶν συνέγγυς τὴν νόσον τὴν τῆς ἀγνοσίας ὑποδεχομένων.

35 σημειωτέον δὲ ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἀποδιοριστέον ἕτερον ἑτέρου, μὴ μόνον τοῖς ἐκκρινομένοις προσέχοντα, ἀλλὰ καὶ ταῖς αἰτίαις καὶ τοῖς τόποις καὶ ταῖς ποσότησι καὶ ταῖς ιδιότησι τῶν ὀδυνῶν, ἔτι μὴν καὶ τοῖς χρώμασι τοῦ χυμοῦ καὶ ταῖς δυσωδίαις. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς τοῦ ἥπατος ἀτονίας ἔστι γινῶναι τὴν ἀτροφίαν τοῦ παντὸς κρατοῦσαν καὶ αὐτοῦ τοῦ μορίου ποιὰν διάθεσιν, τό τε πλῆθος τῶν ἐκκρινομένων καὶ τὸ ἄοσμον. ἢ δὲ αἰμορροΐς καὶ αὕτη γνωρίζεται ἐκ τοῦ μὴ μετὰ περιστάσεως αὐτὴν ποιῆσθαι τὴν κένωσιν· ἔτι γε μὴν καὶ ὅτι ῥαγδαίως φέρεται καὶ οὐ στάδην ὥς ἐπὶ τῶν δυσεντερικῶν. αὐτὸ δέ [σοι] τὸ ἥθος τοῦ κάμνοντος πρόδηλόν σοι καταστήσει τὴν διάθεσιν, ἀκριβέστερον δέ σοι ἔστω γνώρισμα τοῦ πάθους, τὸ μὴ σὺν τῷ διαχωρήματι ἐξιέναι, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸ, ποτὲ μὲν πρῶτον, ποτὲ δὲ ὕστερον. ἔτι γε μὴν καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ χρώματος δυνήσῃ γινῶναι· ἔστι γὰρ τῷ χρώματι μέλαν. καὶ αὕτη μὲν ἡ τῆς αἰμορροΐδος διάγνωσις· αἰμορροΐς δὲ ἐστὶν ὁ καλούμενος ἀσκληπιασμός· ἢ δὲ τῆς δυσεντερίας ἐφεξῆς λεγέσθω. φανερόν οὖν ἡμῖν κατέστη ἐκ τῶν προειρημένων σημείων, τῆς τε χολέρας καὶ τοῦ στομάχου φθορᾶς, προσέτι δὲ καὶ τῆς μελαίνης χολῆς εἰς ἔντερα μετάστασις· ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ξανθῆς χολῆς τῷ πλήθει ἡ νόσος ὑφίσταται, ἐπὶ δὲ τῆς μελαίνης χολῆς καὶ διὰ τὸ πλῆθος καὶ ποιότητος μόνον ἅμα τῷ βάρει δρᾷ· διὰ τοῦτο μάλιστα ἐκ τῶν κάτω ἄρχεται, ὅτι καὶ τῇ ῥοπῇ ὑφίζειται.

36 εἴρηται μὲν οὖν ἡμῖν ὥς ἐκ τῶν διττῶν αὕτη χολῶν λαμβάνει τὴν γένεσιν, προσέτι δὲ καὶ τοῦ τεινεσμοῦ λεγομένου. ἢ μὲν οὖν δυσεντερίαν καὶ ἐκ τῆς χολῆς συσταίη, ἀλλ' οὐκ ἀθρόως, οὐδὲ ὑφ' ἐν αὐτῇ τὴν κακίαν γνωρίζει, ἀλλὰ κατὰ μέρος πρόεισι πρὸς ἀπώλειαν τοῦ ζώου. ὅθεν καὶ

τοῖς βοηθήμασι τάξιν δέον προσθεῖναι, καὶ τοῖς μὲν ἀσθενῇ κεκτημένοις τὴν δύναμιν ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς τῶν νοσημάτων δεῖ κεχρηῆσθαι, ἐπεὶ μέτρον δὲ αὐτοῖς χαρίζεσθαι τι προσήκει πρὸς τὸ ποσόν· φθάνει γὰρ πολλάκις τῇ παρόδῳ τῶν μορίων, πρὶν ὁμιλῆσαι τῷ παθόντι, ἀμβλυνθῆναι τῆς ἐνεργείας. ταυτὶ μὲν οὖν δεῖ ποιεῖν ἐπὶ τῶν ἄνω κακῶν φαρμάκων, κοινὸς δὲ ἦτω λόγος καὶ ἐπὶ τῶν σφετέρων. χρή μὲν οὖν καὶ ἀλείμματα προσφέρειν ἐν ἀρχῇ ἐπὶ τούτων. τίνος δὲ ἔνεκα τὰ μὲν ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ θερμὰ κατὰ δύναμιν προσάγουσι, τὰ δὲ ἐντὸς διδόμενα στύφοντα μᾶλλον καὶ ψύχοντα τὰς διαθέσεις; τοιαύτας γὰρ καὶ τὰς τροφὰς εἰώθασιν αὐτοῖς κατασκευάζειν. πράττουσι δὲ τοῦτο δι' ὃν προστίθῃμι λόγον, ὅτι περ ἐν τοῖς πρόσω μέρεσι δύνασα ἡ χολὴ τῷ πλήθει πολεμεῖ τοῖς ἐντέροις. τοῖς μὲν οὖν ἀλείμμασι χρῶ τοῖς θερμοῖς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας πρὸς τὸ μεταστῆσαι τὸ πολὺ τῆς ὕλης, καὶ τῇ τῶν πόρων ἀναπετεῖα τοῦτο διαφορῆσαι. καὶ τοιαύτη μὲν ἡ τῶν ἀλειμμάτων χρεία. ἀνόμοια τούτοις κατὰ τὴν δύναμιν τὰ ἐντὸς προσάγεται, ὅπως τονωθέντα τὰ ἔντερα μὴ παραδέξωνται τὴν λυποῦσαν αἰτίαν. ἀλλ' οὐ περὶ τούτων ἡμῖν πρόκειται λέγειν, περὶ δὲ τῶν κατωτερικῶν βοηθημάτων ὑπεσχόμεθα λέγειν.

37 ἔστι δὲ πρῶτον μὲν ἄριστον τὸ διὰ τοῦ χυλοῦ τῆς ὀρύξης μέρη τινὰ τρία, μύρων τῶν ἅμα αὐτοῖς συναφευομένων τῆς πάσης ὀλκῆς τοῦ φαρμάκου ὑπαρχούσης γο. δ'. δῆλον ὡς τῆς συστάσεως αὐτοῦ ὑπαρχούσης παραπλησίας μέλιτι λεπτῷ κατὰ τὴν οὐσίαν, πρὸς τὸ καὶ εὐπάροδον αὐτὸ ὑπάρχειν καὶ ἐμπλαστικόν· ἡ γὰρ τῆς νόσου κακία μᾶλλον δεῖται τῶν ἐμπλαττόντων· οὐπω γὰρ ἔλκωσις βαθεῖα τὸ συμβαῖνον, ἀλλ' ἐπιπολῆς μόνον ἡ φλέξις. ὅσον δὲ ἐπιτείνεται ἡ τοῦ πάθους κακία, τοσοῦτον δεῖ ὑφαίρειν μὲν τῶν ἐμπλαττόντων, προστιθέναι δὲ τοῖς στύφουσιν. Ἄλλη σύνθεσις ἐμπλαστικὴ ἡ . Ἔστι δὲ καὶ ἄλλη σύνθεσις ἐμπλαστικὴ τραγακάνθης λαμβάνουσα λυθείσης ἐν ἀφεψήματι ρόδων, προσλαμβάνοντων τούτων καὶ χυλοῦ ὀρύξης ἴσον τοῖν δυοῖν πρὸς μέτρον. ἡ μὲν τραγάκανθα δύναται παρεμπλάττειν τὴν τῶν ἐντέρων ἔλκωσιν, ἡ δὲ ὄρυζα δύναται τὸ αὐτὸ ὃ καὶ ἡ τραγάκανθα ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ τονοῖ, τὸ δὲ τῶν ρόδων ἀπόξεμα δύναται θωπεύειν τὴν χολήν. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς δεῖ προσφέρειν. τί δεῖ ποιεῖν ἐφ' ὧν νομὴ κρατεῖ τῶν ἐντέρων. — Ἐφ' ὧν δὲ νομὴ κρατῆσει τὰ ἔντερα, δυσωδία μὲν τὸ κρατοῦν. ἀρμόζει δὲ τούτοις ἐνιέναι χυλοῦ φακῆς. μέλιτι δὲ αὐτῷ συμμικτέον, μάλιστα τῷ ποντικῷ· ἔστι δ' ὅτε τούτοις προσεμίσγομεν καὶ στυπτηρίαν.

38 οὕτω γὰρ δυνήσῃ τῷ μέλιτι ἅμα τῇ φακῇ ρύψαι, τῇ δὲ στυπτηρίᾳ ὑποξηράναι. τί δὲ ἐφ' ὧν καὶ σώματα ἐφθαρμένα συναποκρίνονται. — Εἰ δ' ἐπὶ πλέον τὰ τῶν νομῶν ἐπικρατήσῃ, ὡς καὶ σώματα ἐφθαρμένα συναποκρίνεσθαι, δεῖ πρῶτον ἄλμην ἐνιέναι ἀλὸς ἀμμωνιακοῦ δῆλον ὡς πρὸς τὴν χρήσιν λαμβανομένου· ἔστι γὰρ λεπτομερέστερον τοῦ κοινοῦ. τοῦτο μὲν οὖν ὡς πρὸς τὸ ἀποσμηῆσαι πρῶτον ἐνιέσθω. εἰ γὰρ τὸ πρῶτον φάρμακον οὐκ ὤνησε τὸ διὰ φακῆς καὶ τοῦ μέλιτος, τεκμαίρου ἐκ τῆς μελαίνης χολῆς κρατεῖν διάθεσιν. ὅσον οὖν χαλεπωτέρα ἡ αἰτία, καὶ κινδυνωδεστέρα ἡ νόσος. δεῖ καὶ τῶν φαρμάκων ἐπιτείνειν τὴν ἐνεργείαν καὶ λαμβάνειν αὐτοῦ μὲν τοῦ ἀμμωνιακοῦ ἀλὸς μέρος α', ἀκάνθης τῆς αἰγυπτίας μέρη γ', καὶ ἐλεβόρου μέλανος ἴσον τῷ ἅλατι· ἐναφεψήσας δὲ ὕδατι τὴν τε ἀκάνθαν τὴν αἰγυπτίαν καὶ τὸν ἐλεβόρον τῷ ὕδατι, τοῦ ἀλὸς προσμίξας ἐνιε. Ὅπηνίκα δὲ τὰ τοῦ πάθους ἐπιταθῇ, καὶ ἡ νομὴ οἶον εἰς νέκρωσιν παντελῇ περιστηῇ, τὸ τηνικαῦτα τῷ τελευταίῳ πάντων φαρμάκῳ χρήσῃ· ἔστι δὲ τοῦτο σανδαράχης, ἀρσενικοῦ τε καὶ ἀσβέστου ἰσοῤῥοπον ὀλκὴν ἐχόντων ἀπάντων. αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀναγραφή τῶν βοηθημάτων παρεῖληπται, ἐφ' ὧν σῆψις τὸ κρατοῦν καὶ εἰς ἐσχάτην κακίαν περιέστη τὸ πάθος. ὁπότε δὲ μικρὰ τῆς σωτηρίας ἐλπίς ὀφθῇ διὰ τε τῆς τῶν τραυμάτων ἀνακαθάρσεως.

39 ὅψει δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῆς τῶν ἐκκρινόμενων ιδέας, καὶ ἐκ τοῦ τὸ πολὺ τῆς δυσωδίας πεπαῦσθαι. ὅσον γὰρ προκόπτει ἡ διάθεσις, τοσοῦτον δεῖ καὶ τὴν τῶν βοηθημάτων ἀμείβειν ὕλην, καὶ ἡπιωτέραν αὐτὴν κατασκευάζειν. οἶνος οὖν μυρτίτης σὺν ἀκακίᾳ λειωθεὶς ποιεῖ. καὶ τὸ διὰ

τῶν χάρτων δὲ ἄριστόν ἐστι βοήθημα, δῆλον δὲ ὡς καὶ τούτων καυθέντων καὶ ἐκτεφρωθέντων ἐν οἴνῳ τε σπαθίτῃ ἢ μενδησίῳ ἐνιεμένων. ἀρμόζει δὲ καὶ ὁ τοῦ Μούσα τρόχισκος οἰνομέλιτι προσαγόμενος. δύναται γὰρ ἀποθεραπεῦσαι τὸ πάθος τέλεον. εἰ δὲ μὴ παρείη οὗτος, τὸν διὰ τῶν ἀλικακάβων ληπτέον· ἀρκεῖ γὰρ οἶνος καθ' ἑαυτὸν ἐνιέμενος. ἔστι γὰρ ἱκανὸς καὶ πρὸς ἐπούλωσιν ἀγαγεῖν, ἔτι γε μὴν καὶ τὰ τῶν ρευμάτων λείψανα ἴσῃσι. Καὶ αὕτη μὲν ἡ τῶν συνθέτων φαρμάκων πρὸς ἐπούλωσιν χρήσις. Περὶ τῆς ἀπλῆς ὕλης. Πλείστη δὲ καὶ ἀπλῇ ὕλῃ τοῖς παλαιοῖς πρὸς ταῦτα ἀναγέγραπται· ῥοῦς συριακὸς χρησιμεύσει καὶ διὰ τῶν δυοῖν τόπων λαμβανόμενος· τὰ δὲ τῶν ῥοῶν κύτινα τὰ καὶ σίδια, ὁμοίως ποιεῖ· πολλάκις δὲ καὶ αὐταὶ αἱ τε ῥίζαι καὶ οἱ ἀκρέμονες, ἀφεψηθεῖσαι ὕδατι καὶ ἐντεθεῖσαι, εὖ μάλα χρησιμεύουσι· τὸ αὐτὸ δὲ ποιεῖ καὶ ἡ τῆς βάτου ῥίζα· καὶ ἄλλα μὲν οὖν πλείστα βοηθήματα πολλοῖς μνημονευθέντα. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν τὴν πεῖραν διὰ τῶν ἔργων ἐλάβομεν, τούτων τὴν διδασκαλίαν ἐξεθέμεθα.

40 μικρὰ δέ τις ἡμῖν ὑπολέλειπται μοῖρα τοῦ λόγου, ἡ περὶ τῶν αὐτοφυῶν καὶ ἀπλῶν φαρμάκων ἐνέργεια, ὧν ἡ πεῖρα οὐ μόνον τοῖς τεχνίταις ἐστὶν εὐδηλος, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰδιώταις. ἀλλ' οὐ πάντα τὰ ἀπλᾶ ἀνεξέταστα καταλιμπάνειν δέον· τινὰ γὰρ αὐτῶν οἰονεῖ ἀποσπάσματα τυγχάνει τῶν συνθέτων. εἰ οὖν τὸ ὅλον λόγῳ συνέστη; ἀνάγκη καὶ τὸ μέρος ὡς συμπληρωτικὸν τοῦ ὅλου τυγχάνον· κἄν γὰρ παρ' ἰδιωτῶν αἱ προσαγωγαί, ἀλλ' ἐπιστημονικὰ τὰ προστάγματα, κεκρυμμένον ἐν ἑαυτοῖς φέροντα τὸν νοῦν. τινὲς γοῦν χόνδρον ἁλὸς προσάγουσι τῷ δακτυλίῳ πρὸς ἐρεθισμόν τοῦ περιττώματος· τὸ δ' αὐτὸ ποιεῖ καὶ νίτρον προσαγόμενον· εὐτονώτερον δὲ δράσει καὶ ἡ τοῦ χαλκάνθου πρόσθεσις. τινὲς δὲ αὐτὸ καὶ τὸ μέλι παραδόντες πυρὶ καὶ οἶον παστιλῶδες ποιήσαντες τὸν καλούμενον βάλανον ἐπενεγκόντες, ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ. τοῦ δὲ αὐτοῦ καὶ Ἰπποκράτης ἐμνημόνευσεν ἐν τῷ προγνωστικῷ καὶ ἐν τῷ περὶ πτισάνης λόγῳ. τινὲς δ' αὐτῷ καὶ βραχύτατον παραπλέκουσι νίτρον, πρὸς τὸ ἐρεθιστικώτερον αὐτὸ κατασκευάσαι. τὸ δ' αὐτὸ ποιεῖ καὶ ὁ τῆς μορέας ὁπός, ἐρίῳ καθάπερ πεσσὸς προσενεχθεὶς μάλιστα ἐπὶ τῶν δυσαίσθητον ἐχόντων τὴν ἔξιν. πολλοῖς δὲ ἐγνώριται ἄριστον ὑπάρχειν πρὸς ταῦτα καὶ τὸν τοῦ ῥαφάνου φλοιὸν προστιθέμενον τῇ ἔδρᾳ· ποιεῖ δὲ αὐτὸ καὶ ὁ χυλὸς τῆς ῥαφάνου ἐρίῳ προσενεχθεὶς καθάπερ προεῖρηται· ὁ δὲ τῶν φύλλων τῆς ῥαφάνου χυλὸς πινόμενος ἐμβάσει μάλιστα δυσουριῶσιν ἀπὸ ψύξεως, ὀνίνησι μεγάλως, διὰ πείρας ἐστί. θαυμάσιον δὲ βοήθημα καὶ τὸ τοῦ κρομμύου ἐπὶ τούτων τῶν χρειῶν εὐρῆται, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἱκτερικῶν, οἷς ἡ γαστήρ ἐπέχεται, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς δι' ἀπουσίαν τῆς χολῆς ἐπεχομένοις τὴν κοιλίαν· λαμβάνεται δὲ τὸ κρόμμυον καὶ οἰονεῖ λεπισθὲν, μικρὸν τε ὑποθλάται· εἴτα κελεῦσαι τὸν ἄρῳστον λούσασθαι, ἐξελθόντα τε καὶ ἀπομαζάμενον αὐθις εἰσερχεσθαι καὶ λαμβάνοντα τὸ κρόμμυον ἀποθέσθαι ἐν θερμωτέρῳ τόπῳ ἀνίκμῳ· εἴτα ἐπικαθίσει ὁ πάσχων ἀμφὶ τῷ δακτυλίῳ προσθεὶς καὶ μικρὸν τινα κηρὸν ποιήσας· βορβορυγμὸν τινα αἰσθηθεὶς ἐξελθέτω· τοῦτο γὰρ σημεῖον τῆς ἐνεργείας.

41 ἔστι δὲ παραδοξότατον καὶ τὸ ἐκ τῆς βίβλου κατασκευαζόμενον, ἐναργεστάτην πεῖραν δεῖξαν τοῖς χρησαμένοις. λαμβάνοντες οὖν τὴν πάπυρον καὶ οἰονεῖ τῇ συναγωγῇ μικρὸν σφαίριον ποιήσαντες, ἀποτελεῖ τὸ ζητούμενον· γίνεται δὲ τοῦτο δι' ὃν προστίθῃμι λόγον· τῶν γὰρ μυῶν σύμπτωσιν ὑπομεινάντων, ἄρτι τῆς παπύρου ἐμβληθείσης δὲ οἶον ἐκ τῆς ἐγχωρίου ὑγρότητος διαφυσηθείσης, διεγείρει τούτους τῇ τῶν τόπων διαστολῇ· τὸ δὲ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ἐλκῶν τῶν τὴν μύσιν ὑπομεινάντων ἐκ κακοθεραπείας· ἐκ τῆς παπύρου τῆς συμβολῆς ἀνευρυσμὸς γίνεται τῆς ἐπιφανείας. καὶ αὕτη μὲν ἡ ἀπόδοσις τοῦ λόγου τῆς κατὰ τὴν πάπυρον χρειᾶς. ποιεῖ μὲν οὖν πρὸς ταῦτα καὶ τὸ πράσον ὑποτιθέμενον· καὶ τὸ τῶν μυῶν ἀφόδευμα τὸ αὐτὸ δρᾶν δύναται. εἶδον δὲ τινα ἐγὼ καὶ πηλαμύδος τεταριχευμένης τὸν ὀφθαλμὸν ἐξελόντα, προσετίθει τῇ ἔδρᾳ· καὶ τοῦτο γὰρ εὐπορίστως ἤνυσεν. καὶ λάρδος ὁμοίως ταριχηρὰ ὡς βάλανοι προστιθέμενοι ὡς β' ἢ γ' δεόντως ἐνεργοῦσι. τὴν μὲν οὖν τῶν ἀπλῶν φαρμάκων χρῆσιν τὸ

πλεῖστον ἐκ τῆς πείρας εὖρομεν, δέον δὲ προσπλέκειν αὐτοῖς καὶ τὸν λόγον. τὴν μὲν οὖν πρώτην αὐτῶν ἐνέργειαν παραχωρεῖν τῇ φύσει δέον, κἂν δῶμεν λέγειν ὡς δριμέα καὶ θερμὰ ἐρεθίζει.

⁴² ἀλλὰ πάρεισι καὶ ἕτεροι ὕλαι τὴν μὲν ὁμοίαν αὐταῖς ἔχουσαι δύναμιν, οὐκέτι δὲ καὶ τὴν ἐνέργειαν, ὥστε καὶ τὴν τούτων ἐξέτασιν σιωπητέον. καθὼς δὲ προεῖπον, τὸν λόγον κίνει πρὸς τὴν ἐπιδέξιν χρῆσιν. καὶ τοῖς μὲν ὁποῖς γάλα προσμίσγειν δεῖ πρὸς τὸ μὴ ἐκκαῦσαι τὸν δακτύλιον· εὐπαθὲς γάρ ἐστιν ἐκ τούτων βλάβην ἀπενέγκασθαι· ἡ γὰρ χολὴ πολλάκις τῇ παρόδῳ ἠδίκησε, καὶ μάλιστα συνηθείαν αὐτῆς ἐχούσης πρὸς τοὺς τόπους. εἰ οὖν τὰ κατὰ φύσιν λυπεῖ, πόσῳ μᾶλλον τὰ ξένα; διῆξιν γὰρ ποιήσαντα ἔλκωσιν γεννᾷ. ἔσται οὖν κακὸν κακῶ διάδοχον, καὶ μᾶλλον τὸ δεύτερον ἀνιαρὸν ἔσται· μετὰ γὰρ τὴν ἐκτὸς βλάβην εἴργεται πλέον καὶ τὰ τῆς κοιλίας· τῇ γὰρ ἀνία πλεῖον κωλύεται τὰ περιττώματα, ὅθεν δέον φροντίζειν τῆς τῶν προσαγομένων ὑλῶν χρήσεως· τὸ γὰρ ἄριστον ἐκ τούτων ὄψει. περὶ μὲν οὖν τῶν ὀπωδῶν φαρμάκων εἴρηται πῶς ἂν αὐτῶν τὸ δριμύ τῆς ποιότητος διὰ τῆς τέχνης κατασκευάσης, περὶ δὲ τῶν μονοῦλων δέον νῦν ἐπισκέψασθαι ὅπως καὶ ταῦτα μεταρρυθμιστέον τῆς βλάβης τῆς πρὸς τὸν δακτύλιον. τὸ μὲν πράσσον ἢ τὸ τῶν μυῶν ἀποπάτημα καὶ τὰ ὅμοια τούτοις ὅσα ἡμῖν ἐγνώριται, δεῖ ὑπαλείφειν ῥοδίνῳ ἐλαίῳ ἢ τῷ ὠμοτριβεῖ καλουμένῳ· ἔσται γὰρ εὐλαβὴς ἢ πρὸς τὸν δακτύλιον ὁμιλία τοῦ φαρμάκου· ἔξεις γὰρ ἐξ ἀμφοτέρων τὸ ἄλυπον τῆς τε προσαγωγῆς καὶ τῆς ἐνεργείας· δεῖ γὰρ τὸν ἐγχειροῦντα πρὸς βοήθειαν μὴ ἐνὶ μόνῳ ἀποβλέπειν τῷ παθόντι, ἀλλὰ συντεκμαίρεσθαι μὲν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ φαρμάκου, διαγινώσκειν δὲ καὶ τὸ πρῶτον πόσοις ὁμιλήσαν μορίοις φθάσειε πρὸς τὸ πάθος· οὐ γάρ ἐστιν ἄτοπον τὰς καθολικὰς μεθόδους τῶν ἰάσεων ἐπισύρεσθαι καὶ πρὸς τὰ μέρη· συγγενῇ γὰρ ἀλλήλων τυγχάνει πάντα διὰ πάντων, ἐν κοινὸν τέλος σωτηρίαν τοῦ πάσχοντος μεταδοῦναι.

⁴³ Ἡμῖν μὲν οὖν καταπαῦσαι ἐνταῦθα τὸν παρόντα λόγον ἄριστον, βραχύτατα μὲν κατὰ δύναμιν εἰρηκόσιν· οὐδὲ γὰρ πρὸς ἄπειρον μῆκος λόγων χρειάν πραγμαμάτων ἐπεκτείνειν ἀγαθόν· ῥητορικῆς γὰρ τὸ τοιόνδε σκέμμα ἐναβρύνεσθαι τῇ μακρᾷ διηγήσει, ἀλλ' ἡμῖν οὐ πρὸς καλλιλεξίαν ὁ σκοπός, οὐδὲ κωλυπηγοροῦμεν πρὸς τὸ παρὸν δόξης ἕνεκεν τῆς οἰκείας, ἀλλὰ πράγμασιν ἑαυτοὺς προσδήσαντες διδασκαλίας ἕνεκα καὶ ἐνδείξεως τόνδε πεποiehμεθα τὸν λόγον. —